

Inte förtroende för föräldrar Hur många och vilka har det inte?

En studie av barn och ungdomar i åldersgrupp 10-19 år i Jönköping

Stig Elofsson

Abstrakt

Syftet med den här rapporten är att undersöka vilka barn och ungdomar som inte har förtroende för bägge föräldrar och att studera deras nätverk bland kamrater, i skolan och bland andra vuxna än föräldrarna. Motivet till detta är att vi i ett flertal studier funnit att dessa har sämre hälsa/livskvalitet och att de i många avseenden har sämre levnadsvillkor. Denna grupp är inte obetydlig – i mellanstadiet omfattar de nästan en fjärdedel, i högstadiet cirka 30 % och i gymnasiet ungefär en tredjedel.

Materialet har hämtats från den fritidsundersökning kring barns och ungdomars levnadsvillkor som Jönköping genomförde 2021 bland ett slumpmässigt, stratifierat urval från årskurs 5, 7 och 9 i grundskolan och årskurs 2 i gymnasiet. I denna har eleverna anonymt fått besvara en enkät digitalt under en lektion. Sammanslaget har 6 489 elever från mellan- och högstadiet samt gymnasiet besvarat enkäterna. Svarefrekvensen är över 90 %. Bortfallet består av elever som av olika skäl inte varit närvarande vid den lektion då enkäterna besvarades.

Resultaten av analyserna visar att fler tjejer som inte har förtroende för båda föräldrar. Färre bor med bägge föräldrar och det är vanligare att finna sådan bland andra generationens invandrartjejer i gymnasiet. Det finns en stark koppling till boendeområdenas socioekonomiska struktur. Andelen som inte har förtroende för bägge föräldrar är lägre i höginkomstområden, högre i låginkomstområden.

Analyserna av deras nätverk visar att de barn och ungdomar som inte har förtroende för bägge föräldrar är mer socialt utsatta. De har sämre kontakter med kamrater, med lärare liksom med andra vuxna. Detta torde vara en väsentlig orsak till deras sämre levnadssituation som kräver olika former av insatser.

Förord

Ung livsstil är ett forsknings- och utvärderingsprojekt som studerar ungas levnadsvanor och livsvillkor inom en rad områden samt preferenser inom fritid och kultur. Projektet är ett samarbete mellan ett femtontal kommuner i Sverige. Forskningsprojektet startade 1984 vid sociologiska institutionen på Stockholms universitet för att undersöka barns/ungdomars fritidsvanor och preferenser inom fritid. Sedan studien 2004/2005 i Stockholm har perspektivet vidgats och strävat efter att mer utförligt kunna beskriva och analysera barns/ungdomars livsvillkor. I första hand står dock fortfarande deras situation och preferenser på fritidsområdet i centrum för våra studier. Sedan år 2000 genomförs studier inom Ung livsstil också i grund- och gymnasiesärskolan (numera anpassad skola).

Dessa undersökningar ger ett viktigt underlag för att politiker skall kunna utforma en politik för barn- och ungdomar. Olika rapporter inom ung livsstil finns att ladda ned gratis på www.unglivstil.org Ung livsstil finns även på Facebook! Följ forskningsprojektet för att se de senaste resultaten www.facebook.com/unglivssil

Sollentuna 2024

Stig Elofsson Fil. Dr i statistik och docent i socialt arbete
E-post stig.elifsson1939@gmail.com

C författare

Innehållsförteckning

Inledning	1
Syfte	1
Material och metod	2
Genomförande	2
Undersökningsgrupp	2
Mått	2
<i>Familjesituation</i>	2
<i>Socioekonomisk bakgrund</i>	3
<i>Svensk respektive utländsk bakgrund</i>	4
<i>Bostadsområde</i>	4
Statistisk metod	4
Förtroende för föräldrar efter kön och ålder	5
Förändringar över tid	5
Situationen i Jönköping i jämförelse med andra kommuner	8
Social bakgrund	10
Familjesammansättning	10
Socioekonomisk bakgrund	12
Svensk/utländsk bakgrund	13
Typ av boendeområde	15
Hur inverkar social bakgrund?	18
Skillnader när det gäller nätverk i övrigt.	22
Förtroende för och umgänge med kamrater	22
Skolans nätverk	29
Nätverk bland andra vuxna	35
Sammanfattning och diskussion	38
Litteraturlista	40

Inledning

Den övergripande rapporten kring barns och ungdomars levnadsvillkor och levnadsförhållanden i Jönköping som just publicerats visar att förtroende för föräldrar i många fall utgör en viktig förklaring till olikheter¹. Starkast inverkan har denna faktor när det gäller matvanor samt nyttjande av alkohol, hur man upplever skolklimatet, hur ofta man känner sig rädd när man är ute på kvällarna samt framför allt när det gäller hälsosituationen – förekomst av låg skattad hälsa, låg livskvalitet liksom mer omfattande förekomst av psykosomatiska besvär. Samtidigt har förtroende för föräldrar också i många fall en inverkan på barnens och ungdomarnas fritids- och skolsituation. Analyserna av undersökningar i Malmö och Eskilstuna ger likartade resultat².

Alla dessa samband visar att barn/ungdomar som inte har förtroende för bägge föräldrar har en sämre situation. Detta gäller även efter kontroll för olikheter när det gäller familjesammansättning, socioekonomisk respektive svensk/utländsk bakgrund samt i vilket typ av område man bor. Ser vi till hälsa/livskvalitet är förtroende för föräldrar den bakgrundsvariabel som har starkast direkt påverka, en påverkan som kvarstår även efter att vi tagit hänsyn till andra levnadsförhållanden som påverkar hälsan.

Variabeln förtroende för föräldrar utgår från i vilken utsträckning barnen och ungdomarna kryssat för att de har förtroende för mamma och pappa separat. En majoritet har kryssat för bägge men det finns flera som inte gjort detta. De två övriga alternativen i den bildade variabeln representerar delvis två olika situationer. De som inte har förtroende för någon av sina föräldrar, de flesta bor ju trots allt med minst en av dem, markerar ett avståndstagande till föräldrarna. Det andra alternativet är inte lika klart. Det kan handla om att man tar avstånd från den andra föräldern, men det skulle också kunna handla om att man har liten eller ingen kontakt med den andra föräldern. Detta kan innebära att situationen till en viss del kan skilja mellan dessa båda grupper som inte har detta.

I analyserna har direkta samband med förtroende för föräldrar tolkats som en indikation på att relationen, kontakten med föräldrarna har en inverkan men det finns – med tanke på utsattheten – starka skäl för att få en djupare förståelse för vad som skiljer ut de som inte har förtroende för bägge föräldrar och även närmare undersöka skillnaden mellan de två grupperna.

Syfte

Syftet med rapporten är att undersöka hur gruppen barn och ungdomar som inte har förtroende för någon förälder respektive de som endast har förtroende för en förälder skiljer sig från de som har förtroende för bägge föräldrar. Vid sidan av detta vill vi även studera hur de två separata grupperna skiljer sig från varandra för att få en klarare bild av vilka det handlar om. Det är här också av speciellt intresse att studera hur de tre gruppernas nätverk ser ut – i skolan, bland andra vuxna och inte minst när det gäller kamrater.

---

¹ Elofsson S, Blomdahl U. **Ung livsstil i Jönköping 1994-2022.**

² Blomdahl U, Elofsson S, Bergmark K. **Ung livsstil Malmö, 2021** samt Blomdahl U, Elofsson S. **Ung livsstil i Eskilstuna.**

Material och metod

Målet med undersökningen *Ung livsstil* har varit att beskriva barns och ungdomars fritids- och levnadsvillkor i Jönköping. Eftersom liknande studier genomförts i Jönköping vart tredje år sedan 1994 är det också möjligt att se hur förtroende för föräldrar förändrats under en lång tidsperiod.

Genomförande

Eleverna har fyllt i enkäterna under lektionstid i skolan. Vid varje undersökningstillfälle har en anställd från kultur- och fritidsförvaltningen i Jönköping eller *Ung livsstil* varit närvarande i klassen när enkäten fylldes i digitalt. Den ansvarige har också vid de flesta tillfällena introducerat enkäten för eleverna och samlat in dessa efter att de fyllts i. Har eleverna haft frågor eller svårigheter vid ifyllandet av enkäten har den anställde från kultur- och fritidsförvaltningen (eller motsvarande) och läraren hjälpt till.

I undersökningarna har tydligt markerats att det är frivilligt att besvara enkäten och att svaren är anonyma. För att garantera anonymiteten har dessa sedan direkt samlats in – utan att någon studerat svaren i de enskilda enkäterna- och flyttats till kultur- och fritidsförvaltningen. Där har sedan svaren på öppna frågor kodats och efter detta har enkäterna lästs in på data. Vi har också vid redovisningen av resultat varit noggranna med att inte redovisa några sådan där enskilda eller mindre grupper kan identifieras.

Undersökningsgrupp

Urvalet i Jönköping liksom i andra kommuner som studerats inom *Ung livsstil* har genomförts genom ett slutmässigt stratifierat urval³. Liksom i andra studier som genomförts inom *Ung livsstil* ingår både kommunala skolor och friskolor i urvalet. Detta innebär att resultaten kan ses som representativa för alla elever – utom de som går i sär- eller resursskolor (anpassad skola) - i hela kommunen. Sammantaget har 6 489 elever från mellan- och högstadiet samt gymnasiet besvarat enkäterna år 2021. Bortfallet består av elever som av olika skäl inte varit närvarande vid den lektion då enkäterna besvarades.

Tabell 1. *Undersökningsgrupp. Antal svarande samt svarsfrekvens.*

Stadium, undersökningsår	Antal svarande	Svarsfrekvens
Mellanstadiet, 2021	2659	95 %
Högstadiet, 2021	2319	90 %
Gymnasiet, 2021	1511	88 %

Mått

Familjesituation

Uppgifter om elevernas familjesituation tar upp i vilken familjekonstellation de bor i samt relation till föräldrarna (studerad genom förtroende till föräldrar). Uppgifterna om familjekonstellationen har hämtats från frågan *Vilka vuxna bor du med?* med svarsalternativen: mamma och pappa, ibland mamma och ibland pappa, bara mamma, bara pappa, mamma och en vuxen, pappa och en vuxen, någon annan vuxen samt i gymnasiet bor ensam. Relationen till föräldrarna studeras utifrån frågan *Vilka har du förtroende för?* där de svarande kunnat kryssa för flera

³ En detaljerad bild av hur urvalen gått till presenteras i huvudrapporten. Elofsson S, Blomdahl U. **Ung livsstil i Jönköping 1994-2022.**

alternativ. Bland de uppräknade personerna ingår mamma respektive pappa. Detta sammanfattas i variabeln förtroende för föräldrar som anger hur många av föräldrarna som man har förtroende för. Vid tolkningen av svaren har vi utgått från att de som inte markerat dessa – en majoritet har kryssat för båda alternativen – har en mer problematisk relation till denne förälder. Det kan också handla om att man har liten eller ingen kontakt med denna förälder.

Socioekonomisk bakgrund

Socioekonomisk bakgrund kan mätas på flera sätt, t.ex. socialgrupp, socioekonomisk grupp, utbildning, inkomst och tillgång till kontantmarginal⁴. När barn och ungdomar själva ska svara på vilket yrke (grunden för socialgrupp och SCB:s socioekonomiska grupper) eller den utbildning föräldrarna har blir de interna bortfallen, enligt våra tidigare studier, stora eller mycket stora. Barn och ungdomar kan generellt inte heller svara på vilken inkomst föräldrarna har eller om familjen har tillgång till en kontantmarginal.

Ung livsstil har sedan 1984 valt att mäta socioekonomisk bakgrund med hjälp av ett antal frågor om boendeform och tillgång till fritidskapitalvaror. Utifrån tillgången till dessa materiella resurser har vi bildat fem grupper. Det interna bortfallet blir i detta fall mycket litet⁵. De fem grupperna är:

Grupp 1: Bor i villa/radhus och har tillgång till bil+ båt+ sommarstuga/hus utomlands

Grupp 2: Bor i villa/radhus/insatslägenhet/bostadsrättslägenhet och har tillgång till två av: bil, båt, sommarstuga/hus utomlands

Grupp 3: Övriga t.ex. bor i hyreslägenhet och har tillgång till två av: bil, båt, sommarstuga/hus utomlands

Grupp 4: Bor i hyreslägenhet och har tillgång till antingen bil, båt eller sommarstuga/hus utomlands

Grupp 5: Bor i hyreslägenhet. Har **inte** tillgång till bil, båt eller sommarstuga/hus utomlands

De fem grupperna benämns i rapporten **socioekonomiska grupper**. Vi väljer också av läsbarhetsskäl att i fallande ordning kalla de fem grupperna: **stora resurser** (socioekonomisk grupp 1), **ganska stora resurser** (socioekonomisk grupp 2), **medelstora resurser** (socioekonomisk grupp 3), **ganska små resurser** (socioekonomisk grupp 4) och **små resurser** (socioekonomisk grupp 5).

Detta mått har använts i flera andra studier (Nilsson, 1998; Larsson, 2008; Blomdahl & Elofsson, 2007). Måttet kan också ses som en parallell till *Family affluence scale*⁶, som använts i internationella studier för att mäta socioekonomisk bakgrund och visat sig vara valitt⁷. En fördel med att använda detta mått i jämförelse med t.ex. mått som utgår från föräldrars utbildning och sysselsättning är att det interna bortfallet blir mycket begränsat. I de fall man jämfört samband med de olika måtten blir resultaten något olika starka men går dock i samma riktning.

---

⁴ Socialgrupp har använts av låginkomstutredningen. Se t.ex. Agneta Lundahl. Socioekonomiska grupper, utbildning och tillgång till kontantmarginal används av SCB. Se t.ex. SCB, **Fritid 1976-2002**.

⁵ I mellanstadiet är det interna bortfallet 1,9 %, i högstadiet 0,6 % och i gymnasiet 0,9 %. Det är alltså få ungdomar som inte svarat på frågorna om boendeform och tillgång till de materiella fritidsresurserna.

⁶ Skalan utgår från fyra frågor: om familjen har bil, om man haft semester de senaste 12 månaderna, hur många datorer man har i familjen samt om den svarande har eget sovrum eller ej.

⁷ Currie m fl, 2008

Svensk respektive utländsk bakgrund

Som grund för beskrivningen av svensk/utländsk bakgrund används uppgifter om huruvida ungdomarna själva och deras föräldrar är födda i Sverige eller ej.⁸ Frågorna har följande formulering:

Är du (din pappa, mamma) född i Sverige? (Nej/Ja)

Med utgångspunkt från svaren på dessa tre frågor grupperas ungdomarna i fyra grupper i hierarkisk ordning från ungdomar med svensk bakgrund till ungdomar med tydlig utländsk bakgrund på följande sätt: Ungdomar med svenskt ursprung (barnet och båda föräldrar födda i Sverige), ganska stark svensk bakgrund (t ex adoptivbarn eller de som har en förälder född utomlands), andra generations invandrare (bägge föräldrar födda utomlands, själv född i Sverige) samt första generationens invandrare (själv och bägge föräldrar födda utomlands).

Bostadsområde

Vid analyserna av skillnaderna mellan olika delar av Jönköping studeras dels skillnader mellan de åtta LSG-områdena, dels skillnader mellan tre grupper av boendeområden med olika socioekonomisk struktur – höginkomstområden, en mellangrupp samt låginkomstområden. LSG-områdena karaktäriseras av att inom dessa finns ett samarbete mellan olika myndigheter såsom skola, socialtjänst mycket konkret.

Statistisk metod

De statistiska analyserna inleds med att studera hur svaren i detalj fördelar sig uppdelat efter kön och ålder. Efter detta koncentreras analyserna till att jämföra de tre grupperna – inte förtroende för någon förälder, endast förtroende för en förälder samt förtroende för bägge föräldrar – uppdelat efter kön och stadium. Förekomst av statistiska skillnader mellan olika grupper studeras med χ^2 -test (i de fall då det endast handlar om jämförelser mellan två grupper med Fisher's exakta test) samt då det handlar om medelvärden med envägs variansanalys (om endast två grupper t-test).

För att få en mer fördjupad bild av vad som karakteriserar de som inte har förtroende för någon förälder respektive de som endast har förtroende för en förälder har binära, logistiska regressionsanalyser genomförts. I bägge fallen används de som har förtroende för bägge föräldrar som jämförelsegrupp. Dessa analyser – uppdelade efter kön och stadium, ger en bild av olika variablers direkta inverkan efter kontroll från inverkan av övriga variabler.

Bearbetningen av data har gjorts i SPSS, version 26.

---

⁸ En utförligare beskrivning finns i Blomdahl/Elofsson, 2007.

Förtroende för föräldrar efter kön och ålder

Vi börjar med att se närmare på hur fördelningen för förtroende för föräldrar ser ut uppdelat efter kön och stadium. I tabellen redovisas såväl antal – för att få en bild av hur många det handlar om - som andel (%).

Tabell 2. Olika grad av förtroende till föräldrar. Antal och andel (%) efter kön och stadium.

	Förtroende för föräldrar						Sign nivå
	Killar			Tjejer			
	Ingen	En	Båda	Ingen	En	Båda	
Mellanstadiet							
Antal N=	46	17	353	56	37	363	
Andel (%)	11,1	4,1	84,9	12,3	8,1	79,6	*
Högstadiet							
Antal N=	115	34	449	126	84	425	
Andel (%)	19,2	5,7	75,1	19,8	13,2	66,9	***
Gymnasiet							
Antal N=	105	58	430	103	108	368	
Andel (%)	17,7	9,8	72,5	17,8	18,7	63,6	*

+ p<0.10; * p<0.05; ** p<0.01; *** p<0.001

Andelen som har förtroende för bägge föräldrar är klart högre i mellanstadiet än i de båda högre stadierna. Både andelen som inte har förtroende för någon förälder eller endast för en förälder är också lägst i detta stadium. Genomgående gäller att det är färre bland tjejerna som uppger att de har förtroende för bägge föräldrar. Dessa könsskillnader kan återföras till att det är vanligare att tjejer uppger att de endast har förtroende för en förälder medan könsskillnaden är ganska begränsad om vi ser till hur många som inte har förtroende för någon förälder.

Som redan påpekats är andelen som har förtroende för bägge föräldrar högst i mellanstadiet för att sedan sjunka till högstadiet, varefter det endast sker en begränsad nedgång. Allmänt är nedgången med minskad ålder något större bland tjejer än bland killar. Förändringarna är likartade om vi ser till gruppen som inte har förtroende för någon förälder. Denna andel ökar främst från mellan- till högstadiet och minskar sedan något från högstadiet till gymnasiet. När det gäller gruppen som endast har förtroende för en förälder ökar denna mer kontinuerligt från mellanstadiet till gymnasiet.

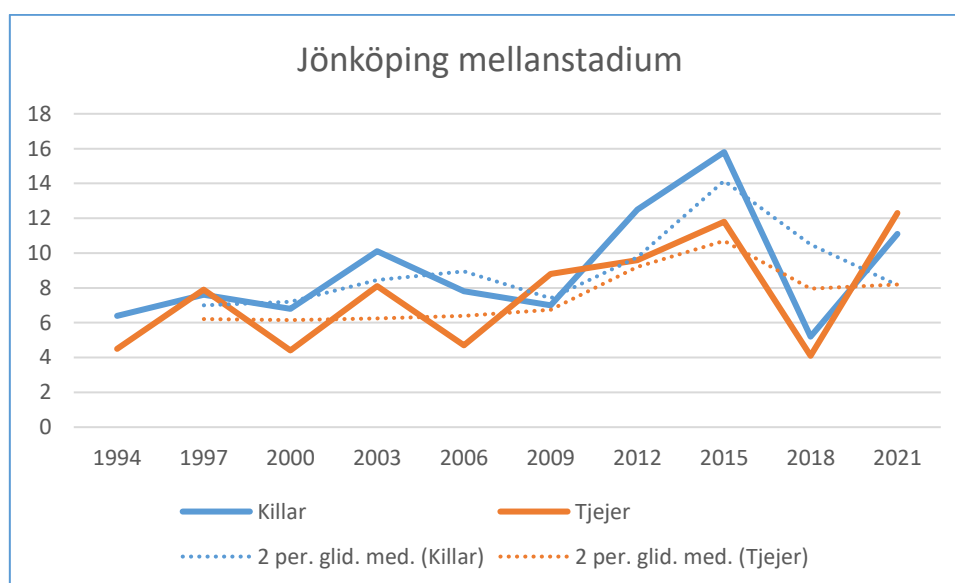
Förändringar över tid

Frågan om förtroende för föräldrar har funnits med i alla undersökningar som gjorts i Jönköping sedan 1994. Fram till 2018 hade dock alternativet en annan formulering. I stället för de två separata alternativen mamma respektive pappa fanns endast ett alternativ - egen förälder/föräldrar. Detta innebär att det endast är möjligt att studera hur många som inte har förtroende för någon förälder ur detta längre tidsperspektiv. I tabell 3 ser vi närmare på hur många dessa varit uppdelat efter kön och stadium.

Tabell 3. Jönköping. Andel (%) som inte har förtroende för någon förälder efter kön, stadium och undersökningsår.

Stadium År	Mellanstadiet		Högstadiet		Gymnasiet	
	Killar	Tjejer	Killar	Tjejer	Killar	Tjejer
1994	6,4	4,5	10,5	10,4	13,9	9,0
1997	7,6	7,9	10,	12,0	10,5	10,9
2000	6,8	4,4	7,3	12,8	13,9	11,8
2003	10,1	8,1	15,9	23,7	23,1	20,7
2006	7,8	4,7	15,1	15,6	18,8	19,4
2009	7,0	8,8	17,1	17,1	19,2	16,5
2012	12,5	9,6	19,7	16,2	21,6	20,3
2015	15,8	11,8	33,4	25,3	25,0	20,1
2018	5,2	4,1	4,4	10,9	12,5	11,1
2021	11,1	12,3	19,2	19,8	17,7	17,8

För att göra resultaten mer överblickbara har värdena lagts in i ett diagram där en trendlinje beräknas utgående från trestegs glidande medelvärden (2 per. glid. med.)⁹. Vi börjar med att se hur det ser ut i mellanstadiet.

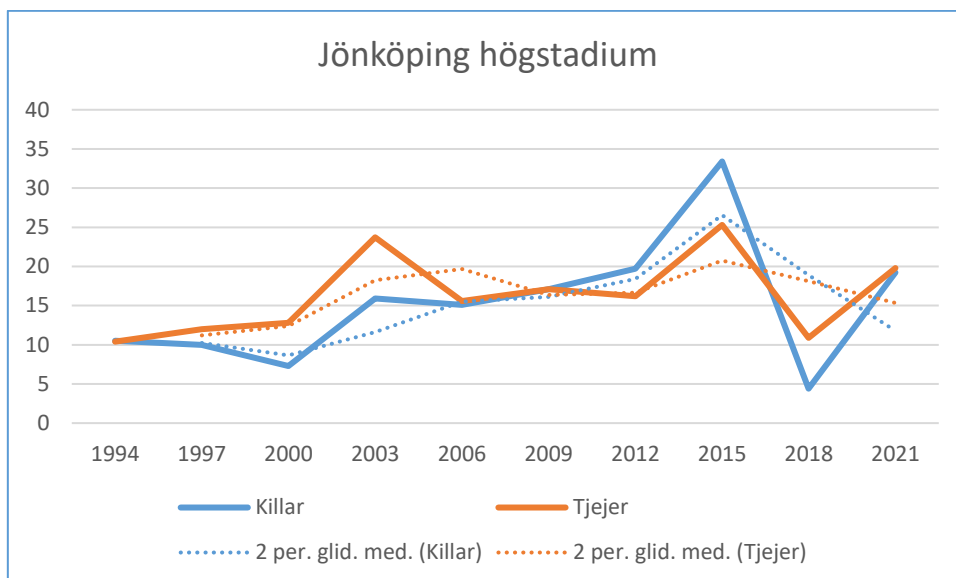

Diagram 1. Jönköping mellanstadium. Andel (%) som inte har förtroende för någon förälder efter kön och undersökningsår.

Ser vi till trendlinjen pekar denna mot att andelen som inte har förtroende för någon förälder ökat svagt från 1994 till 2009. Efter detta har den ökat mer omfattande till 2015 för att sedan sjunka. Här bör dock noteras att andelen som inte har förtroende för någon förälder är klart högre år 2021 än 2018.

Hur ser då utvecklingen över tid ut i högstadiet?

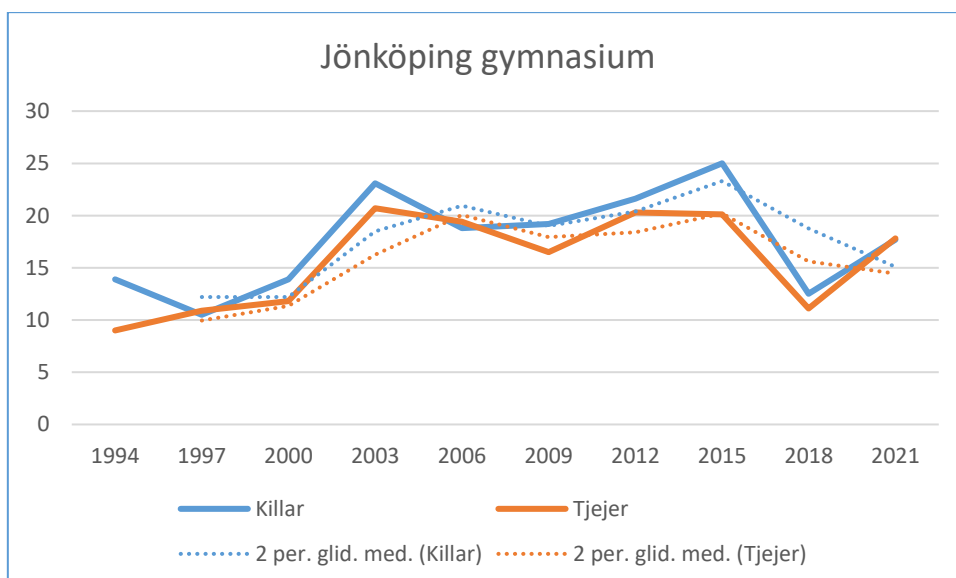
⁹ Ett trestegs glidande medelvärde innebär att värdet för ett speciellt år skattas som medelvärdet av värdet året före, värdet det aktuella året samt värdet för året efter. Detta leder till att effekten av mer tillfälliga variationer tonas ned.

Diagram 2 Jönköping högstadium. Andel (%) som inte har förtroende för någon förälder efter kön och undersökningsår.

I högstadiet tycks de ha skett en mer kontinuerlig ökning av andelen som inte har förtroende för någon förälder från 1994 fram till 2015, efter detta följt av en nedgång. Liksom i mellanstadiet skall vi dock notera att andelen som inte har förtroende för någon förälder är klart högre år 2021 än 2018.

Hur ser det då ut i gymnasiet?

Diagram 3. Jönköping gymnasium. Andel (%) som inte har förtroende för någon förälder efter kön och undersökningsår.

Bilden påminner mycket om det som framträdde i högstadiet. Andelen som inte har förtroende för någon förälder har även i gymnasiet ökat ganska kontinuerligt från 1994 till 2015, varefter den sjunkit. Liksom i de båda övriga stadierna ligger andelen högre 2021 än 2018. Sammantaget kan vi alltså notera att förändringarna är likartade bland killar och tjejer liksom i de olika stadierna. Andelen som inte har förtroende för någon förälder har ökat från 1994 till

2015, för att därefter sjunka. Samtidigt är det viktigt att notera att andelen i samtliga fall ligger högre 2021 än 2018. Jämför vi resultaten från dessa två senare undersökningarna – där vi kan skilja mellan de som inte har förtroende för någon förälder, de som endast har förtroende för en förälder och de som har förtroende för bägge – tycks förändringen främst handla om att blivit färre som uppger att de har förtroende för bägge föräldrar.

Situationen i Jönköping i jämförelse med andra kommuner

Hur ser det då ut i Jönköping jämfört med hur det ser ut i andra delar av Sverige? För att få en bild av detta presenteras uppgifter från de senaste undersökningar som genomförts inom *Ung livsstil*. I några fall har man i frågan kring vilka personer man har förtroende för inte tagit upp mamma och pappa separat utan endast haft alternativet någon förälder.

För att göra resultaten lättare att överblicka har de olika kommunerna i tabellen rangordnats utifrån andelen som inte har förtroende för någon förälder. Först kommer kommuner där denna andel är lägst. Vid sidan av detta presenteras också medianvärde för att göra tolkningen enklare.

Tabell 4. Förtroende för föräldrar efter kön, stadie, kommun/undersökningsår Andel (%).

Kommun, år	Förtroende för föräldrar					
	Killar			Tjejer		
	Ingen	Endast en	Båda	Ingen	Endast en	Båda
Mellanstadiet						
Malmö, 2019	13,9	6,4	79,7	14,1	9,0	76,9
Jönköping, 2021	11,1	4,1	84,9	12,3	8,1	79,6
Täby 2018/19	11,4	2,9	85,7	8,8	4,0	87,3
Helsingborg, 2018	6,1	17,7	76,3	11,9	23,1	65,0
<i>Median</i>	<i>11,3</i>	<i>5,3</i>	<i>82,3</i>	<i>12,1</i>	<i>8,6</i>	<i>78,3</i>
Högstadiet						
Lidingö, 2019	5,4	6,7	87,9	6,7	14,3	79,0
Knivsta, 2019	7,1	6,4	86,6	9,1	13,9	77,0
Täby 2018/19	6,5	5,3	88,3	10,3	11,5	78,2
Vallentuna, 2019	6,3	9,8	84,0	12,6	13,7	73,7
Askersund, 2019	8,1	11,9	80,0	13,2	13,9	72,8
Heby, 2019	14,2	6,4	86,6	9,1	13,9	77,0
Helsingborg, 2018	9,7	13,0	77,3	13,7	21,3	65,0
Eskilstuna, 2019	14,0	9,6	76,4	12,1	18,8	69,2
Sävsjö, 2018	12,2	77,8		19,0	81,0	
Värmdö, 2019	15,3	7,8	76,9	16,7	14,2	69,1
Haninge, 2016/17	14,7	85,3		18,3	81,7	
Jönköping, 2021	19,2	5,7	75,1	19,8	13,2	66,9
Malmö, 2019	22,4	8,6	69,0	20,5	17,0	62,9
<i>Median</i>	<i>12,2</i>	<i>7,8</i>	<i>80,0</i>	<i>13,2</i>	<i>13,9</i>	<i>72,8</i>
Gymnasiet						
Lidingö, 2019	6,0	5,3	88,9	4,2	15,6	80,2
Täby 2018/19	11,9	8,2	79,9	7,8	15,0	77,2
Haninge, 2016/17	15,0	85,0		13,2	86,8	
Helsingborg, 2018	17,7	16,0	66,3	13,4	26,1	60,5
Jönköping, 2022	17,7	9,8	72,5	17,8	18,7	63,6
Malmö, 2020	22,7	11,8	66,5	19,3	20,1	66,5
<i>Median</i>	<i>16,4</i>	<i>9,8</i>	<i>72,5</i>	<i>13,3</i>	<i>18,7</i>	<i>66,5</i>

Ser vi till mellanstadiet är skillnaderna mellan de tre kommunerna, som vi har uppgifter för, ganska begränsade. Bilden är något mer positiv i Täby, något mindre positiv i Malmö. När vi däremot kommer till högstadiet, där vi har ett mer omfattande material, blir bilden annorlunda.

Förtroendet för föräldrar är lågt i Jönköping tillsammans med Helsingborg, Eskilstuna och Värmdö, endast i Malmö är det sämre. Andelen som inte har förtroende för någon förälder ligger långt över genomsnittet och andelen som har förtroende för bägge föräldrar långt under. Däremot ligger andelen som endast har förtroende för en förälder inte så långt från genomsnittet. Ett liknande mönster framträder i gymnasiet, där dock jämförelsematerialet är mindre.

Social bakgrund

I det här avsnittet studeras kopplingen till familjesammansättning, socioekonomisk respektive svensk/utländsk bakgrund samt boendeområde.

Familjesammansättning

När vi studerar familjesituationen är det viktigt att ha i minnet vad som kan dölja sig bakom faktumet att barnen/ungdomarna endast har förtroende för en förälder. Eftersom nästan alla har kontakt med en förälder, står svaret att man inte har förtroende för någon förälder för en dålig relation till den eller de föräldrar man har kontakt med. Även bland de som endast har förtroende för en förälder gäller att de som bor med bägge föräldrar eller har växelvis boende har sämre relation till en av de föräldrar de bor med. Däremot kan det bland de som bor med en ensamstående förälder – i de flesta fall är det en ensamstående mamma – mer handla om att man har liten eller ingen kontakt med den andra föräldern. Samma kan även i viss utsträckning gälla för andra familjekonstellationer. Vi börjar med att undersöka kopplingen mellan förtroende för föräldrar och familjen sammansättning i mellanstadiet.

Tabell 5. Mellanstadiet. Skillnader mellan grupper med olika grad av förtroende för föräldrar när det gäller familjesammansättning. Andel (%).

Familjesammansättning	Förtroende för föräldrar							
	Killar				Tjejer			
	Ingen	En	Båda	Sign. nivå	Ingen	En	Båda	Sign. nivå
Antal N=	46	47	353	***	56	37	353	***
Båda	65	47	81		81	27	84	
Växelvis	13	12	15		5	22	12	
Ensam mamma	16	6	1		5	32	2	
Övrigt	6	35	1		9	19	2	

+ p<0.10; * p<0.05; ** p<0.01; *** p<0.001.

Den grupp som starkast skiljer ut sig är de som endast har förtroende för en förälder. En stor del av dessa – cirka 40 % bland killarna och ungefär hälften bland tjejerna – bor med en ensamstående mamma, ensamstående pappa eller med förälder och annan vuxen. Detta stärker antagandet att en orsak till att man inte har förtroende för bägge föräldrar kan vara att man inte har kontakt med den andre.

Jämför vi de två ytterlighetsgrupper – förtroende för ingen respektive båda föräldrar – är det färre av de som endast har förtroende för en förälder som bor med bägge föräldrar eller har växelvis boende, däremot många som bor med en ensamstående mamma.

Frågan är då hur det ser ut i högstadiet.

Tabell 6. Högstadiet. Skillnader mellan grupper med olika grad av förtroende till föräldrar när det gäller familjesammansättning. Andel (%).

Familjesammansättning	Förtroende för föräldrar							
	Killar				Tjejer			
	Ingen	En	Båda	Sign. nivå	Ingen	En	Båda	Sign. nivå
Antal N=	115	34	449	***	126	84	425	***
Båda	73	38	84		74	52	85	
Växelvis	12	18	14		13	17	13	
Ensam mamma	7	18	1		7	21	2	
Övrigt	8	26	3		6	10	0	

+ p<0.10; * p<0.05; ** p<0.01; *** p<0.001

Även här gäller att de som endast har förtroende för en förälder skiljer ut sig mest. Avsevärt färre bor med bägge föräldrar eller har växelvis boende, vilket innebär att fler kan ha begränsad kontakt med någon av föräldrarna. Men samtidigt skall vi komma ihåg att mer än hälften av killarna och kring 70 % av tjejerna även i denna grupp bor med båda föräldrar eller växelvis. I många fall handlar det alltså även här om att man har en sämre relation till en av föräldrarna.

Hur ser det då ut i gymnasiet, finns det även här ett liknande mönster?

Tabell 7. Gymnasiet. Skillnader mellan grupper med olika grad av förtroende till föräldrar när det gäller familjesammansättning. Andel (%).

Familjesammansättning	Förtroende för föräldrar							
	Killar				Tjejer			
	Ingen	En	Båda	Sign. nivå	Ingen	En	Båda	Sign. nivå
Antal N=	105	58	430	***	103	108	368	***
Båda	63	31	86		65	41	80	
Växelvis	13	12	8		12	9	13	
Ensam mamma	10	29	2		10	24	1	
Övrigt	14	28	4		13	26	5	

+ p<0.10; * p<0.05; ** p<0.01; *** p<0.001

Ja, mönstret är detsamma, gruppen som endast har förtroende för en förälder skiljer främst ut sig. Bland dessa bor något över 40 % av killarna och hälften av tjejerna med bägge föräldrar eller har växelvis boende. Fortfarande handlar det om sämre relation till en av föräldrarna i många fall, men kanske i lägre utsträckning än i de båda lägre stadierna.

En fråga är ju vilken av föräldrarna de som endast har förtroende för en förälder har förtroende för. Vi ser närmare på detta i tabell 8.

Tabell 8. Endast förtroende för en förälder. Vilken förälder har de förtroende för? Andel (%) efter kön och skolstadium.

Stadium	Killar		Tjejer	
	Mamma	Pappa	Mamma	Pappa
Mellanstadiet	53	47	87	14
Högstadiet	77	24	88	12
Gymnasiet	77	22	81	19

Både bland killar och tjejer – utom bland killar i mellanstadiet - är det vanligast bland de som endast har förtroende till en förälder att det handlar om mamma, oftare bland tjejer än bland

killar. Bland tjejerna är värdena mycket stabila över de olika åldersgrupperna, medan det bland killar är vissa skillnader. Störst andel som uppger pappa – och alltså lägst andel som anger mamman – finner vi i mellanstadiet, där det är ungefär lika vanligt att det handlar om pappan som om mamman.

Om vi skall sammanfatta resultaten ger dessa stöd för den hypotes som togs upp i inledningen. För gruppen som inte har förtroende för någon förälder handlar det om sämre relationer, kontakter med bägge föräldrar eller den man bor med. Även i gruppen som endast har förtroende för en förälder gäller det i en majoritet av fallen att man har sämre förtroende för en av de föräldrar man har kontakt med. Samtidigt gäller att det också finns en betydande grupp som kanske har liten kontakt med den andre föräldern.

Socioekonomisk bakgrund

I det här avsnittet ser vi närmare på sambandet mellan förtroende för föräldrar och barns/ungdomarnas socioekonomiska bakgrund.

I tabell 9 ser vi närmare på hur det ser ut i mellanstadiet. I tabellen har de två lägsta socioekonomiska grupperna slagits samman då det endast är ett fåtal som kommer från den lägsta.

Tabell 9. Mellanstadiet. Skillnader mellan grupper med olika grad av förtroende för föräldrar när det gäller socioekonomisk bakgrund. Andel (%).

Socioekonomisk bakgrund	Förtroende för föräldrar							
	Killar				Tjejer			
	Ingen	En	Båda	Sign. nivå	Ingen	En	Båda	Sign. nivå
Hög	2	0	5	**	5	0	8	+
Ganska hög	22	31	41		34	31	39	
Medel	56	50	43		54	47	44	
Låg eller ganska låg	20	19	11		7	22	9	

+ p<0.10; * p<0.05; ** p<0.01; *** p<0.001

Inte speciellt förvånande finns det tydliga skillnader mellan grupperna när det gäller socioekonomisk bakgrund. Den socioekonomiska bakgrunden är i genomsnitt högre bland barn som har förtroende för bägge föräldrar. Här har vi flest som har högre socioekonomisk bakgrund och minst andel med den lägsta. Ser vi till de båda övriga grupperna skiljer bland killarna de som inte har förtroende för någon förälder ut sig genom att vi här finner färre med hög eller ganska hög socioekonomisk bakgrund. Bland tjejerna är det de som endast har förtroende för en förälder som skiljer ut sig, främst eftersom vi här har fler med låg socioekonomiska bakgrund.

Hur är det då i högstadiet?

Tabell 10. Högstadiet. Skillnader mellan grupper med olika grad av förtroende till föräldrar när det gäller socioekonomisk bakgrund. Andel (%).

Socioekonomisk bakgrund	Förtroende för föräldrar							
	Killar				Tjejer			
	Ingen	En	Båda	Sign. nivå	Ingen	En	Båda	Sign. nivå
Hög	3	3	5	**	2	4	3	**
Ganska hög	17	21	22		20	16	24	
Medel	58	62	61		52	57	61	
Låg eller ganska låg	23	15	12		25	24	11	

+ p<0.10; * p<0.05; ** p<0.01; *** p<0.001

Resultaten stämmer mycket med det som framträdde i mellanstadiet. Den socioekonomiska bakgrunden är i genomsnitt något högre hos de som har förtroende för bägge föräldrar. Skillnaden mellan de som inte har förtroende för någon och de som endast har förtroende för en förälder är inte så stor men pekar mot att den socioekonomiska bakgrunden i genomsnitt är lägre bland dem som inte har förtroende för en förälder.

Så till gymnasiet.

Tabell 11. Gymnasiet. Skillnader mellan grupper med olika grad av förtroende till föräldrar när det gäller socioekonomisk bakgrund. Andel (%).

Socioekonomisk bakgrund	Förtroende för föräldrar							
	Killar				Tjejer			
	Ingen	En	Båda	Sign. nivå	Ingen	En	Båda	Sign. nivå
Hög	0	0	5	**	5	3	7	**
Ganska hög	25	7	22		26	23	32	
Medel	64	66	67		50	53	51	
Låg eller ganska låg	11	26	6		20	21	10	

+ p<0.10; * p<0.05; ** p<0.01; *** p<0.001

Bilden påminner om den i högstadiet. I genomsnitt har ungdomar som har förtroende för bägge föräldrar högst socioekonomisk bakgrunden. Skillnaden mellan dem som inte har förtroende för någon förälder och de som endast har förtroende för en förälder är inte så stora men bland killarna är den socioekonomiska bakgrund något lägre bland de som endast har förtroende för en förälder.

Skall vi sammanfatta resultaten gäller i alla stadierna att den socioekonomiska bakgrund i genomsnitt är högre bland barn och ungdomar som har förtroende för bägge föräldrar. Ser vi till de båda övriga grupperna är bilden blandad. Bland killar i högstadiet finner vi den lägsta socioekonomiska bakgrunden hos de som inte har förtroende för någon förälder. Bland mellanstadietjejer och killar i gymnasiet är det däremot gruppen som endast har förtroende för en förälder som skiljer ut sig. Bland dessa finner vi fler med låg socioekonomisk bakgrund. Bland tjejerna är skillnaderna mindre.

Svensk/utländsk bakgrund

I det här avsnittet skall vi se närmare på skillnaden mellan de som har svensk respektive utländsk bakgrund. Här är det viktigt att notera att vi undersöker skillnaderna mellan grupperna utan kontroll för socioekonomisk bakgrund. De olikheter som framkommer skulle alltså – i mer eller mindre utsträckning – kunna bero på att barn och ungdomar med utländsk bakgrund i genomsnitt har lägre socioekonomisk bakgrund. Frågan kring vilken separat inverkan

socioekonomisk respektive svensk/utländsk bakgrund har var för sig kommer att studeras nedan i avsnittet *Hur inverka social bakgrund?* då med kontroll för familjesituation, socioekonomisk bakgrund samt boendeområde dels uppdelade efter LSG-områden, dels efter deras socioekonomiska struktur.

I tabell 12 studeras sambanden mellan förtroende för föräldrar och svensk/utländsk bakgrund i mellanstadiet.

Tabell 12. Mellanstadiet. Skillnader mellan grupper med olika grad av förtroende till föräldrar när det gäller svensk/utländsk bakgrund. Andel (%).

Svensk/utländsk bakgrund	Förtroende för föräldrar							
	Killar				Tjejer			
	Ingen	En	Båda	Sign. nivå	Ingen	En	Båda	Sign. nivå
Svensk bakgrund	62	63	68		64	47	64	**
Ganska stark svensk bakgrund	9	25	9		14	22	11	
Andra generationens invandrare	22	0	14		4	19	19	
Första generationens invandrare	7	13	9		18	11	7	

+ p<0.10; * p<0.05; ** p<0.01; *** p<0.001

Med tanke på resultaten när det gällde socioekonomisk bakgrund är det knappast förvånande att vi finner högst andel med svensk bakgrund i gruppen som har förtroende för bägge föräldrarna. Här är också andelen första generationens invandrare lägre än i de båda övriga grupperna. Skillnaden mellan dessa båda senare grupper är mer begränsade men bland killar är det något fler andra generationens invandrare i gruppen som inte har förtroende för någon förälder.

Hur är det då i högstadiet?

Tabell 13. Högstadiet. Skillnader mellan grupper med olika grad av förtroende till föräldrar när det gäller svensk/utländsk bakgrund. Andel (%).

Svensk/utländsk bakgrund	Förtroende för föräldrar							
	Killar				Tjejer			
	Ingen	En	Båda	Sign. nivå	Ingen	En	Båda	Sign. nivå
Svensk bakgrund	55	44	68	**	63	55	76	***
Ganska stark svensk bakgrund	16	18	12		8	12	10	
Andra generationens invandrare	12	29	14		15	23	10	
Första generationens invandrare	4	9	7		14	11	7	

+ p<0.10; * p<0.05; ** p<0.01; *** p<0.001

Liksom i mellanstadiet har vi flest med svensk bakgrund bland de som har förtroende för bägge föräldrar. Bland tjejer är också andelen första generationens invandrare speciellt låg i denna grupp. Andelen första generationens invandrare – är högre bland de som inte har förtroende för någon förälder än bland dem som har förtroende för endast en förälder.

I tabell 14 studeras sambanden i gymnasiet.

Tabell 14. Gymnasiet. Skillnader mellan grupper med olika grad av förtroende till föräldrar när det gäller svensk/utländsk bakgrund. Andel (%).

Svensk/utländsk bakgrund	Förtroende för föräldrar							
	Killar				Tjejer			
	Ingen	En	Båda	Sign. nivå	Ingen	En	Båda	Sign. nivå
Svensk bakgrund	72	47	80	*	62	59	74	**
Ganska stark svensk bakgrund	11	17	8		14	14	12	
Andra generationens invandrare	9	24	8		15	14	8	
Första generationens invandrare	9	12	5		10	13	6	

+ p<0.10; * p<0.05; ** p<0.01; *** p<0.001

Bilden är mycket lik. Högst andel med svensk bakgrund och lägst andel första generationens invandrare finner vi bland dem som har förtroende för bägge föräldrar. Skillnaden mellan de båda övriga grupperna är mindre men gruppen som inte har förtroende för någon förälder har bland killar fler andra generationens invandrare och bland tjejer fler första generationens.

Sammanfattningsvis kan vi alltså konstatera att det finns en mycket tydlig skiljelinje mellan barn och ungdomar som har förtroende för bägge föräldrar och övriga. I den första gruppen finner vi högst andel med svensk bakgrund, medan färre har utländsk bakgrund. De två övriga grupperna skiljer sig i mindre utsträckning men det finns vissa tecken på att andelen med utländsk bakgrund är något högre bland dem som inte har förtroende för någon förälder.

Typ av boendeområde

I Jönköping delas stadsdelarna upp i sammanlagt åtta LSG-områden där man samarbetar mellan olika myndigheter. Denna indelning av boendeområde har endast gjorts i mellan- och högstadiet.

I tabell 15 studeras hur förtroende för föräldrar skiljer sig mellan de olika LSG-områdena i mellanstadiet.

Tabell 15. Mellanstadiet. Skillnader mellan grupper med olika grad av förtroende till föräldrar när det gäller vilken typ av stadsdel som de bor i. Andelar (%).

LSG-områden	Förtroende för föräldrar							
	Killar				Tjejer			
	Ingen	En	Båda	Sign. nivå	Ingen	En	Båda	Sign. nivå
Råslätt	16	9	75		3	9	88	
Bankeryd	17	4	78		7	0	93	
Ljungarum	3	6	91		6	6	89	
Junedal	13	3	83		14	6	80	
Rosenlund	9	4	88		12	13	75	
Gränna	13	8	80		16	5	79	
Huskvarna	10	3	87		14	7	79	
Bergslagen	10	2	88		6	13	91	

+ p<0.10; * p<0.05; ** p<0.01; *** p<0.001

För det första kan vi notera att det inte framträder några signifikanta skillnader mellan de olika LSG-områdena. De utsatta grupperna finns i mer eller mindre utsträckning utspridda över hela kommunen. Ser vi till siffrorna kan det dock vara värt att det bland killarna är ovanligt många som inte har förtroende för bägge föräldrar och speciellt många som endast har

förtroende för en förälder i Råslätt. Andelen som inte har förtroende för någon förälder är speciellt hög i Bankeryd, men låg i Ljungarum. Bland tjejerna finner vi däremot ovanligt få som har förtroende för bägge föräldrar i Rosenlund medan det är få som inte har förtroende för någon förälder i Råslätt. Andelen som endast har förtroende för en förälder är speciellt låg i Bankeryd, däremot hög i Bergslagen.

I tabell 16 studeras skillnaderna för högstadiet.

Tabell 16. Högstadiet. Skillnader mellan grupper med olika grad av förtroende till föräldrar efter LSG-område. Andelar (%).

LSG-områden	Förtroende för föräldrar							
	Killar				Tjejer			
	Ingen	En	Båda	Sign. nivå	Ingen	En	Båda	Sign. nivå
Råslätt	24	3	74		37	14	49	*
Bankeryd	11	5	84		23	9	69	
Ljungarum	13	8	80		16	16	67	
Junedal	26	8	67		24	13	63	
Rosenlund	22	3	75		15	17	69	
Gränna	11	8	81		20	8	73	
Huskvarna	20	4	76		15	18	67	
Bergslagen	20	10	70		10	14	76	

+ p<0.10; * p<0.05; ** p<0.01; *** p<0.001

Bland tjejerna finns en signifikant skillnad mellan de olika LSG-områdena. Det som främst framträder är att det är få – endast hälften – i Råslätt som anger att de har förtroende för bägge föräldrar. Detta är något som man nog bör uppmärksamma inom detta LSG-område. Speciellt många ha inte förtroende för någon förälder. Bland killarna framträder inga signifikanta skillnader mellan de olika LSG-områdena och här skiljer knappast Råslätt ut sig mer markant. Det finns få mer avvikande värden men möjligen skall vi notera att det är flest som endast har förtroende för en förälder i Bergslagen.

Boendeområdena har också delats in i tre grupper med utgångspunkt från deras socioekonomiska struktur, nämligen i höginkomstområden, en mellangrupp samt låginkomstområden. I tabell 17 studeras i vilken utsträckning förtroende för föräldrar skiljer sig mellan dessa områden.

Tabell 17. Högstadiet. Skillnader mellan grupper med olika grad av förtroende till föräldrar efter boendeområdets socioekonomiska struktur. Andelar (%).

Stadium Boendeområdets socioekonomiska struktur	Förtroende för föräldrar							
	Killar				Tjejer			
	Ingen	En	Båda	Sign. nivå	Ingen	En	Båda	Sign. nivå
<i>Mellanstadiet</i>								
Höginkomstområden	11	4	85		11	7	82	
Mellan gruppen	9	5	86		12	8	80	
Låginkomstområden	16	3	82		7	12	81	
<i>Högstadiet</i>				+				**
Höginkomstområden	14	5	81		22	7	71	
Mellan gruppen	21	6	73		16	17	67	
Låginkomstområden	22	7	71		30	18	52	
<i>Gymnasiet</i>				*				**
Höginkomstområden	15	4	81		13	13	74	
Mellan gruppen	17	10	74		17	20	63	
Låginkomstområden	18	19	64		25	27	48	

+ p<0.10; * p<0.05; ** p<0.01; *** p<0.001

Både i högstadiet och gymnasiet framträder tydliga skillnader mellan de tre områdestyperna medan skillnaden är mindre i mellanstadiet. Ungdomar som bor i höginkomstområden uppger i högre utsträckning att de har förtroende för bägge föräldrar, ungdomar från låginkomstområden mindre ofta att de har det. Bland killarna i högstadiet är dock skillnaderna liksom bland mellanstadieeleverna ganska små.

Om vi däremot ser till hur vanliga de båda andra alternativen är blir resultaten mer splittrade. Om vi börjar med de som endast har förtroende för en förälder tycks denna grupp vara ovanligt liten bland de som kommer från höginkomstområdena hos tjejer i högstadiet och bland både tjejer och killar i gymnasiet. Andelen som inte har förtroende för någon förälder tycks vara speciellt låg bland de som kommer från höginkomstområdena för killar i högstadiet. I motsats är denna andel hög i låginkomstområden bland tjejer i högstadiet och gymnasiet.

Hur inverkar social bakgrund?

Det är rimligt att utgå från att det är en rad individuella faktorer som avgör om barnen och ungdomarna saknar förtroende för någon eller båda föräldrar men självklart kan man mycket väl tänka sig att ”risken” för att detta skall hända varierar beroende på social bakgrund. Vi har t.ex. redan konstaterat att det finns skillnader mellan olika familjekonstellationer samt koppling till socioekonomisk bakgrund och i viss utsträckning skillnader mellan olika LSG-områden samt boendeyrömdernas socioekonomiska struktur liksom mellan de som har svensk och utländsk bakgrund. Även om vi inte kan finna förklaringen till att barn och ungdomar saknar förtroende för en eller båda föräldrarna är det möjligt att studera inom vilka grupper de främst förekommer. Detta kan innebära att man kan koncentrera sökandet efter dem till vissa grupper. För att finna inom vilka grupper ”risken” är större för att finna dessa utsatta grupper har materialet analyserats med hjälp av binär logiskt regression. Detta ger en bild av inom vilka speciella grupper de är överrepresenterade efter kontroll för andra olikheter i social bakgrund.

I modellen utgör andelen som inte har förtroende för någon förälder respektive andelen som endast har förtroende för en förälder utfallsvariabler. I bägge fallen är de som har förtroende för bägge föräldrar jämförelsegruppen. Som förklaringsvariabler ingår familjesammansättning, socioekonomisk respektive svensk/utländsk bakgrund samt LSG-område (dock ej i gymnasiet). Analyserna görs uppdelat efter kön och stadium för att få en bild av om det finns köns- och åldersskillnader. Resultat från dessa analyser – förekomst av signifikanta samband, oddskvoter samt Pseudo R^2 – presenteras.

Oddskvoten som redovisas anger hur vanligt det är att barn/ungdomar inom en vissvariabelgrupp tillhör den studerade gruppen – inte förtroende för någon förälder respektive endast förtroende för en förälder - i relation till hur det är i variabelns basgrupp. Ett värde under ett (1) innebär att det är färre, ett värde över ett (1) att det är fler. Som bas för varje variabel väljs det värde som innefattar flest individer eller alternativt en relativ stor del av individerna, för att skattningarna skall bli säkra. Följande gäller för de olika variablerna:

- Familjesammansättning – bas: de som bor med båda föräldrarna
- Socioekonomisk bakgrund – bas: mellangruppen
- Svensk/utländsk bakgrund – bas: svensk bakgrund
- LSG-områden – bas: Huskvarna där materialet är mest omfattande

Signifikansnivån anger om den aktuella variabeln har en direkt inverkan på om barn och ungdomar inte har förtroende för någon variabel alternativt endast för en förälder.

I tabell 18 redovisas resultaten för andelen som inte har förtroende för någon förälder.

Tabell 18. Inte förtroende för någon förälder jämfört med de som har förtroende för båda. Den sociala bakgrundens inverkan. Resultat från binär logistisk regression – oddskvoter och förklaringsgrad (pseudo-R²) efter kön, stadium och undersökningsår.

Stadium	Mellanstadiet		Högstadiet		Gymnasiet	
	Killar	Tjejer	Killar	Tjejer	Killar	Tjejer
<i>Familjesammansättning</i>	*		**	+	**	*
Båda föräldrar	1,00	1,00	1,00	1,00	1,00	1,00
Växelvis	19,1*	0,19	1,21	1,35	2,21*	1,07
Ensam mamma	13,1*	4,58	14,1**	2,87+	7,94***	5,92**
Ensam pappa	0,00	0,00	8,25*	4,09	6,42	3,05
Mamma + annan vuxen	2,31	17,1+	4,22+	10,0*	2,24	4,77+
Pappa + annan vuxen	1,24+	1,92	>100	>100	2,11	1,10
<i>Socioekonomisk bakgrund</i>						
Hög	0,67	1,06	0,45	0,43	0,00	1,05
Ganska hög	0,90	0,76	0,98	1,27	1,50	1,04
Medel	1,00	1,00	1,00	1,00	1,00	1,00
Ganska låg	1,35	0,30	1,64	1,81	2,05	1,46
Låg	3,20	0,08	0,69	1,99	0,00	1,96
<i>Svensk/utländsk bakgrund</i>	+	*	*			
Svensk bakgrund	1,00	1,00	1,00	1,00	1,00	1,00
Ganska stark svensk anknytning	2,13	1,90	1,80+	0,77	1,92	1,18
Andra gen. inv.	4,29*	0,30	0,87	1,79	1,67	2,15*
Första gen. inv.	1,31	4,54	2,27+	2,01	1,73	1,42
<i>LSG-område</i>	+					
Råslätt	2,78	0,00	1,05	1,85		
Bankeryd	8,57**	0,66	0,62	1,51		
Ljungarum	0,65	0,00	0,65	1,19		
Junedal	1,91	1,01	1,65	1,61		
Rosenlund	0,74	0,94	1,02	0,57		
Gränna	6,12*	1,66	0,73	1,05		
Huskvarna	1,00	1,00	1,00	1,00		
Bergslagen	1,79	0,40	1,51	0,62		
Pseudo R ²	21,1	22,6	14,3	13,2	13,7	11,1

+ p<0.10; * p<0.05; ** p<0.01; *** p<0.001.

Inte speciellt förvånande framträder en klar koppling till familjesammansättning. Chansen eller risken för att finna barn och ungdomar som inte har förtroende för någon förälder är lägre bland de som bor med bägge föräldrar än i de flesta andra grupper. Samtidigt skall vi inte glömma bort att de flesta bor med bägge föräldrar så ser man till antalet som saknar förtroende för någon förälder finns det ett flertal även bland de som bor med bägge föräldrar. Om vi jämför de tre övriga större grupperna finner vi en klar överrepresentation – eller i varje fall tecken på en sådan - ibland de som bor med en ensamstående mamma, mest framträdande i gymnasiet. Bland de växelvis boende tycks gruppen i första hand vara överrepresenterad bland killar i mellanstadiet och gymnasiet.

Övriga bakgrundsfaktorer spelar – efter kontroll för familjesammansättning – en mer marginal roll, men det finns några kopplingar till svensk/utländsk bakgrund. Gruppen som saknar förtroende för någon förälder tycks vara överrepresenterad bland andra generationens invandrarkillar i mellanstadiet och andra generationens invandartjejer i gymnasiet. Det finns också en indikation på att de skulle vara överrepresenterade bland första generationens invandrarkillar i högstadiet.

Skillnaderna mellan olika LSG-områden framstår som begränsade vilket tyder på att problematiken med barn och ungdomar som saknar förtroende för någon förälder är utbredd över

hela kommunen. Bland killar i mellanstadiet framträder dock två områden – Bankeryd samt Gränna – där det relativt sett är ovanligt många som inte har förtroende för någon förälder.

I tabell 19 studerar vi närmare hur social bakgrund inverkar när det gäller gruppen som endast har förtroende för en förälder jämfört med de som har förtroende för bägge föräldrar.

Tabell 19. Förtroende för endast en förälder jämfört med de som har förtroende för båda. Den sociala bakgrundens inverkan. Resultat från binär logistisk regression – oddskvoter och förklaringsgrad (pseudo-R²) efter kön, stadium och undersökningsår.

Kommun. år	Mellan. 2019		Hög. 2019		Gym. 2019	
	Killar	Tjejer	Killar	Tjejer	Killar	Tjejer
<i>Familjesammansättning</i>	**	***	***	***	***	***
Båda föräldrar	1,00	1,00	1,00	1,00	1,00	1,00
Växelvis	1,03	8,98**	4,87**	2,66**	4,71*	1,46
Ensam mamma	4,77*	110***	248***	23,1***	52,6***	36,0***
Ensam pappa	91,0*	147**	54,7**	15,6*	54,0**	16,7***
Mamma + annan vuxen	93,3**	33,4*	163***	14,9**	91,9***	33,5***
Pappa + annan vuxen	42,3**	>100	>100	>100	14,4**	1,78
<i>Socioekonomisk. bakgrund</i>						
Hög	0,00	0,00	0,82	1,44	0,00	0,63
Ganska hög	0,61	1,78	1,15	0,89	0,62	0,94
Medel	1,00	1,00	1,00	1,00	1,00	1,00
Ganska låg	1,13	0,81	0,20	0,45	2,56	0,78
Låg	1,05	6,78	0,00	1,47	18,4*	0,51
<i>Svensk/utländsk bakgrund</i>			***	+	***	
Svensk bakgrund	1,00	1,00	1,00	1,00	1,00	1,00
Ganska stark svensk anknytning	1,82	1,43	2,72	1,15	7,18***	1,03
Andra gen. inv.	0,00	1,71	10,7***	2,88*	8,36***	2,19+
Första gen. inv.	0,19	1,29	5,19	2,06	1,53	1,74
<i>LSG-område</i>						
Råslätt	0,79	0,25	0,00	0,46		
Bankeryd	3,51	0,00	1,51	0,50		
Ljungarum	1,21	0,59	4,47	0,88		
Junedal	1,08	0,45	3,82+	0,83		
Rosenlund	2,35	1,11	0,73	0,75		
Gränna	6,34*	0,59	3,02	0,64		
Huskvarna	1,00	1,00	1,00	1,00		
Bergslagen	1,37	2,85	4,82*	0,72		
Pseudo R ²	32,5	44,3	44,0	26,2	48,8	33,9

+ p<0.10; * p<0.05; ** p<0.01; *** p<0.001.

Liksom när det gäller gruppen som inte har förtroende till någon förälder finner vi även här en stark koppling till familjesammansättning. Relativt sett finner vi lägst andel som endast har förtroende för en förälder bland de som bor med bägge föräldrar. Liksom i förra fallet skiljer de som bor med en ensamstående mamma ut sig markant, risken för att hitta någon som endast har förtroende för en förälder är högre bland dessa. Men samtidigt skall vi observera att denna risk i många fall är hög även bland de som har växelvis boende. Här framstår dock killar i mellanstadiet och tjejer i gymnasiet som två undantag, här är risken mycket låg. Andra grupper – ensamstående pappa, mamma och annan vuxen, pappa och annan vuxen är små – men resultaten pekar mot att risken för att träffa på någon som endast har förtroende för en förälder är högre i dessa grupper.

Liksom när det gäller dem som inte har förtroende för någon förälder är sambanden med övriga variabler svagare. I högstadiet och bland killarna i gymnasiet finns dock en klar koppling

till svensk/utländsk bakgrund. Ibland andra generationens invandrare är det klart vanligare att man endast har förtroende för en förälder, vilket även tycks gälla bland gymnasietjejer.

Skillnaden mellan olika LSG-områden är små, problemet är alltså utbrett över hela kommunen. Möjligen kan noteras att risken för att hitta barn och ungdomar som endast har förtroende för en förälder ligger över genomsnittet bland killar i mellanstadiet från Gränna. Detta gäller även bland högstadiekillar i Junedal och Bergslagen.

Skillnader när det gäller nätverk i övrigt.

I barnens och ungdomarnas nätverk finns det också en rad andra personer vid sidan av föräldrarna. Även om föräldrar i de flesta fall har en stark inverkan på barnens och ungdomarnas levnadsförhållanden kan man ju tänka sig att andra nätverk kan ha en kompensande effekt mot sämre relationerna med föräldrarna. Eller kanske är det så att ungdomar som inte har förtroende för föräldrar även har det sämre när vi ser till andra nätverk.

Ett centralt sådant nätverk är kamrater. I frågan kring vilka barnen och ungdomarna har förtroende för ingår även kamrat som ett alternativ. Men det är här också intressant att också se närmare på kamratumgänget. Även om man inte har förtroende för någon kamrat är det ju dock viktigt att man umgås med kamrater. Saknar man sådant eller om det är begränsat blir man ju ännu mer isolerad.

Om vi ser till vuxenvärlden spelar skolan en viktig roll. I frågan kring vilka personer man har förtroende för ingår lärare, skolsköterska (endast i mellanstadiet), kurator samt någon fritidsledare på skolan som alternativ. Vid sidan av detta studerar vi här även hur man trivs i skolan (mellanstadiet) samt i högstadiet och gymnasiet frågan om hur meningsfull man tycker skolan är samt förekomst av skolk. Mellanstadieelever som inte trivs bra i skolan är troligen också mer isolerade i skolan. Ungdomar som inte tycker att skolan är meningsfull liksom de som skolkar mer omfattande är troligen också mer isolerade från skolan.

I frågan kring vilka personer man har förtroende för ingår vid sidan av de redan nämnda alternativen en rad olika vuxna som kan komplettera – eller eventuellt kompensera för mindre goda relationer till föräldrarna. Här ingår Mormor/morfar eller farmor/farfar eller någon annan äldre släkting, Någon kompis föräldrar, Någon fritidsledare på fritidsgård, Någon idrottsledare/föreningsledare, Någon lärare på kulturskolan, Någon Bibliotekarie, Någon på ungdomsmottagningen, Någon fältare samt Någon polis.

Förtroende för och umgänge med kamrater

Vid sidan av frågan om förtroende för kompisar studerar vi här även kontakter med kamrater. Saknar man både förtroende för kompis och inte har någon eller liten kontakt med kamrater torde man vara speciellt isolerad. I samtliga stadier finns det två frågor som berör detta, dels hur många nära vänner man har, dels om man träffar kamrater på kvällar/helger. Frågan *Hur många nära vänner har du?* har svarsalternativen Ingen; 1, 2-3, 4-5, 6-10, 11 eller fler. Frågan *Hur många gånger under förra veckan (senaste 7 dagarna) träffade du kompis/kompisar på kvällar och/eller på helger?* har svarsalternativen Ingen gång, 1 gång, 2-5 gånger, Mer än 5 gånger.

Vid sidan av detta studeras i detta avsnitt hur mycket tid ungdomar i högstadiet och gymnasiet lägger ned på att umgås med kompisar utifrån frågan *Hur många timmar har du ägnat dig åt följande under de senaste 7 dagarna på din fritid?* där träffat kompisar är ett av alternativen. Svarsalternativen är: Ingen tid alls, 1 timme, 2 timmar, 3-4 timmar, 5-10 timmar, 11- 20 timmar samt mer än 20 timmar. Uppgifterna presenteras som medeltid (medelvärde) där beräkning utgår från medelvärdet i de olika svarsalternativen¹⁰.

Vi börjar med att se hur det ser ut i mellanstadiet.

---

¹⁰ För alternativet mer än 20 timmar används värdet 24.

Tabell 20. Jönköping mellanstadium. Förtroende för och umgänge med kamrater i relation till förtroende till föräldrar. Andel (%) samt medelvärden efter kön.

	Förtroende för föräldrar							
	Killar				Tjejer			
	Ingen	En	Båda	Sign. nivå	Ingen	En	Båda	Sign. nivå
Förtroende för kompis								
Ja	15	59	81	***	16	81	88	***
Tid umgås med kompisar								
Medelvärde	2,63	3,32	6,50	***	4,64	4,04	5,64	+
Hur många nära vänner?								
Ingen	3	0	1	*	7	3	1	**
1	10	0	3		7	3	1	
2-3	20	12	9		32	27	20	
4-5	17	24	19		10	32	28	
6-10	17	29	23		12	16	18	
11 eller fler	33	35	45		32	19	32	
Hur många gånger under senaste veckan träffat kompisar på kvällar eller helger?								
Ingen gång	37	18	12	***	17	16	11	
1 gång	13	29	16		15	27	19	
2-5 gånger	40	35	48		56	54	59	
Mer än fem gånger	10	18	25		12	3	11	

+ p<0.10; * p<0.05; ** p<0.01; *** p<0.001.

Resultaten visar mycket tydligt att de barn som har förtroende för bägge föräldrarna har de klar bästa kamratkontakterna. Bland killarna är kamratnätverket klart sämst bland de som inte har förtroende för någon förälder. Här finner vi lägst andel som har förtroende för någon kompis, flest som inte har någon nära vän och högst andel som inte träffar någon kompis på kvällar eller helgen. Denna grupp ägnar också minst tid i genomsnitt åt att träffa kompisar. Situationen för killar som endast har förtroende för en förälder är något bättre men fortfarande klart sämre än bland de som har förtroende till bägge föräldrar.

Bland tjejerna är skillnaden mellan de två grupper som inte har förtroende för bägge föräldrar inte lika entydig men det som framträder mycket tydligt att det är mycket få (endast 16 % mot över 80 % i de båda andra grupperna) mot som inte har förtroende för någon förälder som har förtroende för någon kompis. Detta gör att dessa även bland tjejer måste ses som den mest utsatta gruppen när det gäller kamrater. Gruppen som endast har förtroende för en förälder har även sämre kamratkontakter än de som har förtroende för bägge föräldrar, vilket främst framträder genom att de i genomsnitt ägnar mindre tid att umgås med kompisar samt att något fler inte träffar kompisar på kvällar eller helger.

Hur skiljer sig de tre grupperna när det gäller kamratrelationer i högstadiet?

Tabell 21. Jönköping högstadium. Förtroende för och umgänge med kamrater i relation till förtroende till föräldrar. Andel (%) samt medelvärden efter kön.

	Förtroende för föräldrar							
	Killar				Tjejer			
	Ingen	En	Båda	Sign. nivå	Ingen	En	Båda	Sign. nivå
Förtroende för kompis								
Ja	14	50	74	***	26	62	85	***
Tid umgås med kompisar								
Medelvärde	5,09	5,24	6,04		5,50	5,79	6,07	
Hur många nära vänner?								
Ingen	11	9	1	***	4	7	1	**
1	4	0	3		11	11	5	
2-3	20	32	16		28	32	33	
4-5	18	12	22		23	18	29	
6-10	19	18	24		14	14	24	
11 eller fler	27	29	34		20	18	19	
Hur många gånger under senaste veckan träffat kompisar på kvällar eller helger?								
Ingen gång	27	18	16	*	15	21	14	*
1 gång	23	9	18		20	16	24	
2-5 gånger	33	61	50		41	49	51	
Mer än fem gånger	17	12	16		24	14	12	

+ p<0.10; * p<0.05; ** p<0.01; *** p<0.001.

Liksom i mellanstadiet är kamratnätverket – så som vi studerar det – bäst för de som har förtroende för bägge föräldrar. Sammantaget tycks situationen vara sämst bland de som inte har förtroende för någon förälder, andelen som har förtroende för någon kompis ligger mycket lågt och bland killarna finner vi här flest som inte har någon nära vän eller som träffar kompisar på kvällar/helger. De ägnar också i genomsnitt minst tid åt att träffa kompisar. Bland tjejerna är de senare skillnaderna mindre framträdande men den låga andelen som uppger att de har förtroende för någon kompis gör dock att man måste dra slutsatsen att de som inte har förtroende för någon förälder har sämst kamratrelationer. Gruppen som endast har förtroende för en förälder ligger någonstans mellan de båda ytterligheterna, men de har en klart sämre situation än de som har förtroende för bägge föräldrar.

I tabell 22 ser vi närmare på hur det ser ut i gymnasiet.

Tabell 22. Jönköping gymnasium. Förtroende för och umgänge med kamrater i relation till förtroende till föräldrar. Andel (%) samt medelvärden efter kön.

	Förtroende för föräldrar							
	Killar				Tjejer			
	Ingen	En	Båda	Sign. nivå	Ingen	En	Båda	Sign. nivå
Förtroende för kompis								
Ja	19	62	77	***	49	77	88	***
Tid umgås med kompisar								
Medelvärde	4,42	5,79	6,37	*	5,47	6,83	6,24	
Hur många nära vänner?								
Ingen	13	15	3	**	9	4	1	**
1	1	0	3		6	7	6	
2-3	28	32	17		33	27	25	
4-5	18	28	29		30	30	34	
6-10	15	14	24		15	20	22	
11 eller fler	25	21	24		10	12	13	
Hur många gånger under senaste veckan träffat kompisar på kvällar eller helger?								
Ingen gång	17	23	14	*	16	19	9	*
1 gång	15	14	17		25	23	22	
2-5 gånger	40	42	56		49	44	60	
Mer än fem gånger	29	21	14		10	15	10	

+ p<0.10; * p<0.05; ** p<0.01; *** p<0.001.

Liksom i de båda andra stadierna är kamratnätverket bäst bland de som har förtroende för bägge föräldrar. Här ligger andelen som har förtroende för kompisar högst och andelen som inte har några nära vänner liksom andelen som inte träffar kompisar på kvällar/helger lägst.

Gruppen som inte har förtroende för någon förälder har tveklöst det svagaste kamratnätverket, vilket främst framträder genom att andelen som har förtroende för kompisar är klart lägre – speciellt bland killar – än bland de övriga. Bland killarna ägnar dessa också mindre tid åt att umgås med kompisar medan vi bland tjejer kan notera att det är något fler – dock fortfarande få – som uppger att de inte har några nära vänner.

Kamratnätverket bland de som endast har förtroende för en förälder framstår som något bättre men fortfarande är det klart svagare än bland dem som har förtroende för bägge föräldrar.

En intressant fråga är om de skillnader vi finner när det gäller förtroende för kompis har förändrats över tid. Frågan kring detta har funnits med i enkäterna sedan studierna år 2009¹¹. Fram till 2018 var frågan om förtroende för föräldrar inte uppdelat mellan mamma och pappa utan hade formulerats som egen förälder/föräldrar. Detta innebär att vi endast kan jämföra dem som inte har förtroende för någon förälder med dem som har förtroende för minst en förälder.

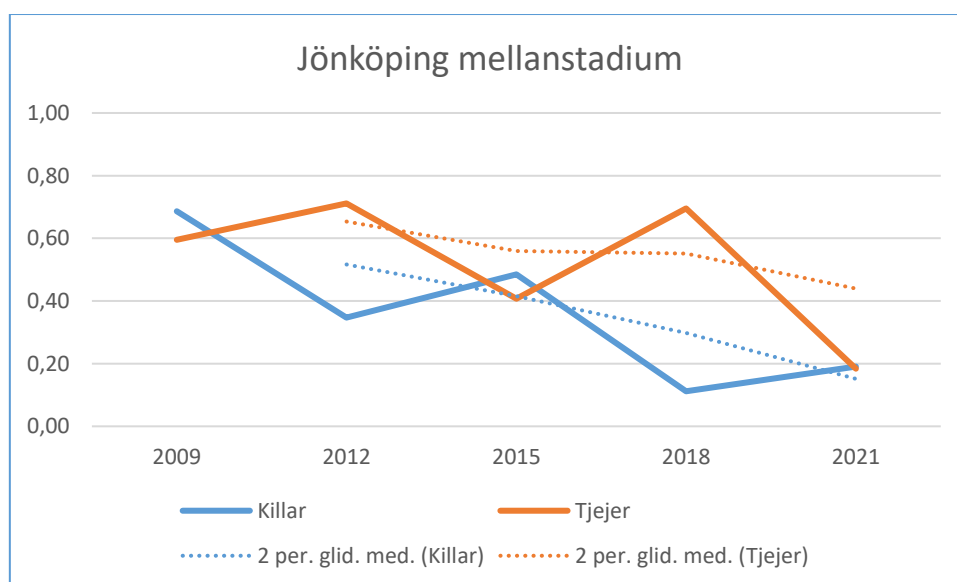
¹¹ I de tidigare enkäterna gäller frågan om förtroende endast vuxna personer.

Tabell 23. Mellanstadiet. Förtroende för kompis i relation till förtroende för föräldrar – ingen mot minst en förälder – efter kön och undersökningsår. Andelar (%).

År	Förtroende för föräldrar					
	Ingen	Killar Minst en	Sign. nivå	Ingen	Tjejer Minst en	Sign. nivå
2009	61,5	89,6	***	54,8	92,0	***
2012	27,7	79,9	***	59,4	83,5	**
2015	42,0	86,7	***	36,7	90,1	***
2018	9,5	84,9	***	61,1	87,9	***
2021	15,2	79,5	***	16,1	87,5	***

+ p<0.10; * p<0.05; ** p<0.01; *** p<0.001

Värdena – speciellt för de som inte har förtroende för någon förälder – varierar kraftigt mellan de olika åren. För att få en klarare bild av hur de båda grupperna skiljer sig när det gäller förtroende för kompis arbetar vi därför med kvoten mellan andelen som har förtroende för kompis bland de som inte har förtroende för någon förälder och de som har förtroende för minst en förälder. Dessa värden presenteras nedan i diagram 4. För att få en tydligare bild av förändringarna har en trestegs trendlinje (2 per. glid. med.) lagts in i diagrammet.

Diagram 4. Mellanstadiet. Kvoten mellan andel som körtroende för kompis bland de som inte har förtroende för någon förälder och de som har förtroende för minst en förälder efter kön och undersökningsår.

Värden varierar betydligt mellan olika år – säkert till viss del beroende på att gruppen som inte har förtroende för någon förälder i vissa fall är ganska liten. Ser vi till trendlinjen visar denna dock att förtroendet för kompis har försämrats bland de som inte har förtroende för någon förälder i jämförelse med hur det varit bland de som har förtroende för minst en förälder. Minskningen är något större bland killar än bland tjejer. Sammantaget har alltså förtroende för kompis som skulle kunna vara en kompensation för bristande förtroende till föräldrar blivit allt mindre.

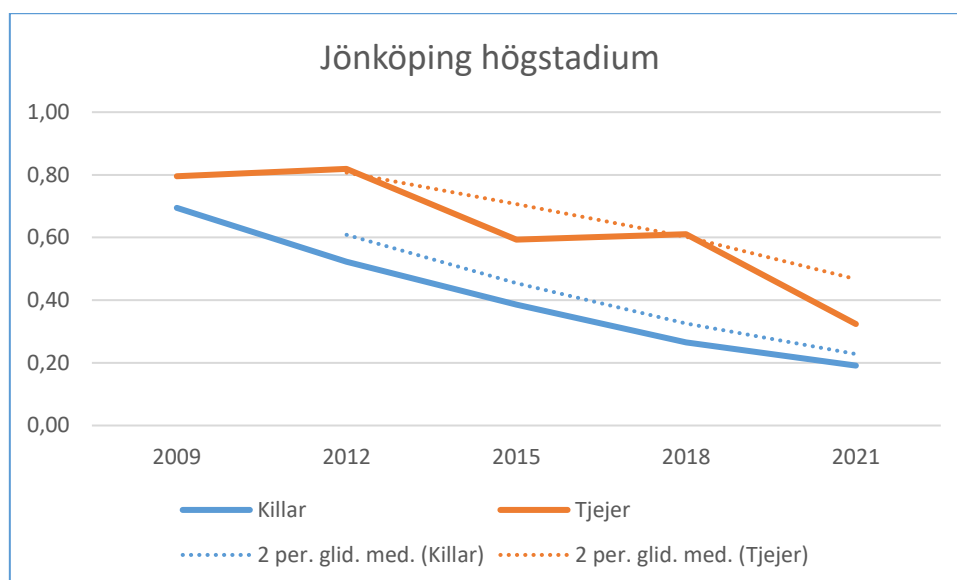
Frågan är om utvecklingen ser ut på samma sätt i högstadiet.

Tabell 24. Högstadiet. Förtroende för kompis i relation till förtroende för föräldrar – ingen mot minst en förälder – efter kön och undersökningsår. Andelar (%).

År	Förtroende för föräldrar					
	Ingen	Killar Minst en	Sign. nivå	Ingen	Tjejer Minst en	Sign. nivå
2009	59,6	85,8	***	72,4	91,0	***
2012	39,3	75,2	***	67,4	82,3	**
2015	32,0	83,0	***	53,0	89,3	***
2018	22,1	83,4	***	55,2	90,4	***
2021	13,9	72,7	***	26,2	80,9	***

+ p<0.10; * p<0.05; ** p<0.01; *** p<0.001

För att få en bild av i vilken utsträckning förtroende för kompis kan verka som en kompensations till bristande förtroende för föräldrar har vi även här studerat kvoten mellan andelen som har förtroende för kompis bland dem som inte har förtroende för någon förälder och de som har förtroende för minst en förälder. Dessa värden presenteras nedan i diagram 5. För att få en tydligare bild av förändringarna har en trestegs trendlinje (2 per. glid. med.) lagts in i diagrammet.

Diagram 5. Högstadiet. Kvoten mellan andel som förtroende för kompis bland de som inte har förtroende för någon förälder och de som har förtroende för minst en förälder efter kön och undersökningsår.

Bilden tyder på att andelen som har förtroende för kompis har minskat bland de som inte har förtroende för någon förälder i relation till hur det ser ut bland de som har förtroende för minst en förälder över tid. Gruppen som inte har förtroende för någon förälder tycks alltså i allt mindre utsträckning kunna kompensera detta med förtroende för kompisar.

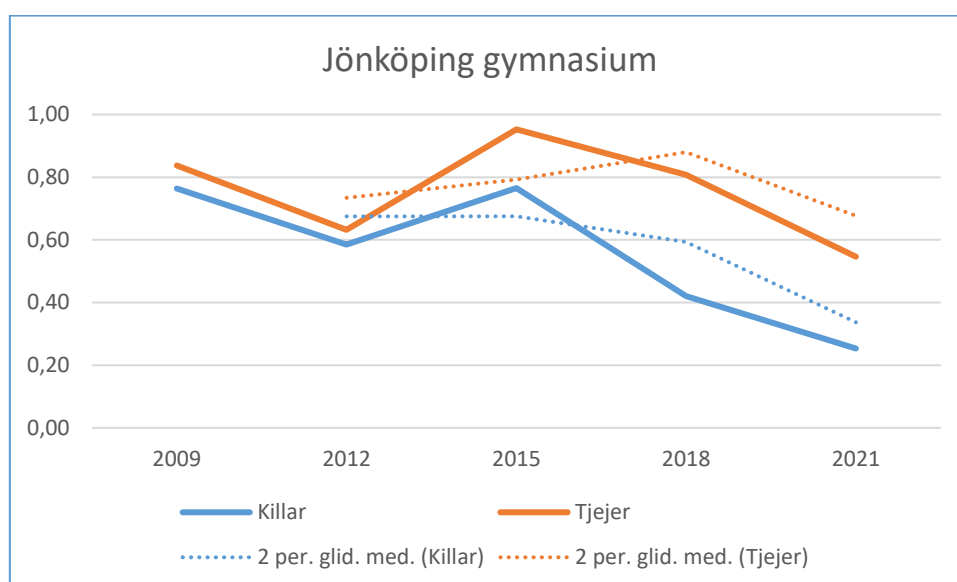
Hur ser det då ut i gymnasiet?

Tabell 25. Gymnasiet. Förtroende för kompis i relation till förtroende för föräldrar – ingen mot minst en – efter kön och undersökningsår. Andelar (%).

År	Förtroende för föräldrar					
	Ingen	Killar Minst en	Sign. nivå	Ingen	Tjejer Minst en	Sign. nivå
2009	61,3	80,2	***	77,1	92,1	***
2012	45,7	78,1	***	54,3	85,9	***
2015	63,9	83,5	**	84,5	88,7	
2018	37,5	89,1	***	72,5	89,8	***
2021	19,0	75,0	***	46,6	85,3	***

+ p<0.10; * p<0.05; ** p<0.01; *** p<0.001

Liksom i de båda lägre stadierna har vi även här studerat kvoten mellan andelen som har förtroende för kompis bland dem som inte har förtroende för någon förälder och de som har förtroende för minst en. Dessa värden presenteras nedan i diagram 6. För att få en tydligare bild av förändringarna har trendlinjer lagts in i diagrammet.

Diagram 6. Gymnasiet. Kvoten mellan andel som förtroende för kompis bland de som inte har förtroende för någon förälder och de som har förtroende för minst en förälder efter kön och undersökningsår.

Ser vi till trenden har situationen för de som saknar förtroende till någon förälder tydligt försämrats sedan 2015. Jämfört med de som har förtroende för minst en av föräldrarna har det blivit allt färre som uppger att de har förtroende för kompis. Bristande förtroende för föräldrar kan alltså i allt mindre utsträckning kompenseras med förtroende för kompis.

Sammanfattningsvis kan vi konstatera att de som har förtroende för bägge föräldrar har det bästa kamratnätverket och de som inte har förtroende för någon förälder det sämsta. Gruppen som endast har förtroende för en förälder någonstans mellan dessa. Uppföljningen över tid visar att situationen försämrats, relativt sett har allt färre bland de som inte har förtroende för någon förälder uppgett att de har förtroende för någon kamrat.

Skolans nätverk

Skolan spelar – även om vissa barn och ungdomar inte tycker detta – en viktig roll i deras liv. I frågorna kring vilka personer barn och ungdomar har förtroende för ingår lärare, skolsköterska (dock endast i mellanstadiet), kurator samt fritidsledare i skolan. För att få en ytterligare bild av hur skolan kan fungera som ett kompenserande nätverk studerar vid sidan av detta även förekomst av skolk (högstadiet och gymnasiet), hur barnen trivs i skolan (mellanstadiet) samt hur meningsfull eleverna i högstadiet och gymnasiet tycker att skolan är. Det är självklart att skolan har svårare att fungera som ett extra nätverk om barnen inte trivs i skolan och om ungdomarna inte tycker att skolan är meningsfull. Skolk kan ses som ett tecken på att man tar avstånd från skolan men gör det även svårare att skapa bra kontakter från skolans sida.

Förekomst av skolk studeras genom frågan *Brukar du vara borta från skolan utan att vara sjuk eller ha annan giltig anledning?* Svartalternativen är i detta fall Aldrig, Enstaka timmar, En dag i månaden, 2-3 gånger i månaden, 4-6 gånger i månaden samt Mer än 6 gånger i månaden.

I mellanstadiet ingår en fråga som kan sägas ge en mer övergripande bild av hur eleverna upplever sin skolsituation. Denna är *Hur trivs du i skolan?* med svartalternativen Bra, Ganska bra; Varken bra eller dåligt, Ganska dåligt, Dåligt. Denna fråga finns inte med i högstadie- och gymnasieenkäterna men där kan frågan om hur meningsfull man tycker att skolan är ge en bild av hur ungdomarnas mer övergripande relation till skolan ser ut. Frågan lyder *Hur meningsfull tycker du skolan är för dig?* med svartalternativen Mycket meningsfull, Ganska meningsfull, Inte särskilt meningsfull; Inte alls meningsfull.

Vi börjar med att studera hur det ser ut i mellanstadiet.

Tabell 26. Jönköping mellanstadium. Förtroende för olika personal i skolan samt hur man trivs i skolan i relation till förtroende till föräldrar. Andel (%) efter kön.

	Förtroende för föräldrar							
	Killar				Tjejer			
	Ingen	En	Båda	Sign. nivå	Ingen	En	Båda	Sign. nivå
Förtroende för lärare								
Ja	11	53	69	***	11	51	72	***
Förtroende för skolsköterska								
Ja	2	29	42	***	2	30	43	***
Förtroende för kurator								
Ja	0	18	40	***	9	35	43	***
Förtroende för fritidsledare i skolan								
Ja	2	24	36	***	4	24	28	***
Hur trivs du i skolan?								
Bra	62,1	52,9	63,8		52,4	56,8	65,6	**
Ganska bra	24,1	41,2	27,1		23,8	27,0	25,1	
Varken bra eller dåligt	6,9	0,0	6,3		19,0	10,8	8,3	
Ganska dåligt	3,4	5,9	1,4		2,4	5,4	0,3	
Dåligt	3,4	0,0	1,4		2,4	0,0	0,8	

+ p<0.10; * p<0.05; ** p<0.01; *** p<0.001.

Om vi ser till förtroende för olika skolpersonal är bilden mycket tydlig. Barn som har förtroende för bägge föräldrar har också i högst utsträckning förtroende för såväl lärare, skolskö-

terska, kurator som fritidsledare i skolan. Klart sämst är situationen för de som inte har förtroende för någon förälder. Gruppen som har förtroende för endast en förälder är en mellangrupp. De har ett bättre nätverk än de som inte har förtroende för någon förälder, men detta är dock betydligt sämre än för de som har förtroende för bägge föräldrar. Ett liknande mönster framträder även om vi ser till hur man trivs i skolan. Flest som inte trivs bra i skolan finner vi bland de som inte har förtroende för någon förälder, den minsta andelen bland de som har förtroende för båda föräldrar.

I tabell 27 studerar vi hur det ser ut i högstadiet. Här finns inga uppgifter om förtroende för skolsköterska och kring hur man trivs i skolan däremot uppgifter kring förekomst av skolka och hur meningsfull man tycker att skolan är.

Tabell 27. Jönköping högstadium. Förtroende för olika personal i skolan samt hur man trivs i skolan i relation till förtroende till föräldrar. Andel (%) efter kön.

	Förtroende för föräldrar							
	Killar				Tjejer			
	Ingen	En	Båda	Sign. nivå	Ingen	En	Båda	Sign. nivå
Förtroende för lärare								
Ja	10	12	63	***	9	39	61	***
Förtroende för kurator								
Ja	1	9	21	***	2	19	26	***
Förtroende för fritidsledare i skolan								
Ja	0	3	12	***	0	1	7	***
Brukar du vara borta från skolan utan att vara sjuk eller ha annan giltig anledning?								
Aldrig	54	62	70	**	56	38	68	***
Enstaka timmar	19	21	14		12	12	11	
En dag i månaden	10	9	8		9	16	10	
2-3 ggr i månaden	8	3	6		11	23	10	
4-6 ggr i månaden	5	6	2		8	7	1	
Mer än 6 ggr i månaden	4	0	1		7	5	1	
Hur meningsfull tycker du skolan är för dig?								
Mycket meningsfull	20,4	23,5	35,2	***	29,9	20,5	40,1	***
Ganska meningsfull	50,5	38,2	50,9		42,1	54,7	48,6	
Inte särskilt meningsfull	20,4	23,5	12,1		16,8	19,3	9,2	
Inte alls meningsfull	8,7	14,7	1,8		11,2	6,0	2,1	

+ p<0.10; * p<0.05; ** p<0.01; *** p<0.001.

När det gäller förtroende för olika vuxna i skolan är bilden den samma som i mellanstadiet. Ungdomar som inte har förtroende för någon förälder har mycket lägre förtroende för såväl lärare som kurator och fritidsledare. De som har förtroende för bägge föräldrar är motpolen – här finner vi flest som har förtroende för dessa. De som endast har förtroende för en förälder utgör en mellangrupp, som bland pojkar ligger närmare de som inte har förtroende för någon förälder.

Det finns också skillnader när det gäller högre förekomst av skolka liksom när det gäller hur många som inte tycker att skolan är meningsfull. Förekomst av mer omfattande skolka är lägst bland de som har förtroende för bägge föräldrar. Bland killarna är det högre bland de som inte har förtroende för någon förälder, medan den bland tjejer är högre både bland de som inte har förtroende för någon förälder och de som endast har förtroende för en förälder.

Ser vi till hur meningsfull ungdomarna tycker att skolan är, är det främst gruppen som har förtroende för bägge föräldrar som skiljer ut sig. Här är det klart fler som uppger att de tycker att skolan är meningsfull.

Får vi då samma bild i gymnasiet? Även här saknas uppgifter kring förtroende för skolsköterska och hur man trivs i skolan.

Tabell 28. Jönköping gymnasium. Förtroende för olika personal i skolan samt hur man trivs i skolan i relation till förtroende till föräldrar. Andel (%) efter kön.

	Förtroende för föräldrar							
	Killar				Tjejer			
	Ingen	En	Båda	Sign. nivå	Ingen	En	Båda	Sign. nivå
Förtroende för lärare								
Ja	10	35	47	***	11	35	49	***
Förtroende för kurator								
Ja	2	9	14	***	9	13	19	**
Förtroende för fritidspersonal i skolan								
Ja	2	2	2		1	2	2	
Brukar du vara borta från skolan utan att vara sjuk eller ha annan giltig anledning?								
Aldrig	43	48	54	*	38	38	55	***
Enstaka timmar	26	18	24		26	31	27	
En dag i månaden	15	9	9		11	10	7	
2-3 ggr i månaden	7	14	8		16	13	8	
4-6 ggr i månaden	4	9	5		4	4	3	
Mer än 6 ggr i månaden	6	2	1		4	4	0	
Hur meningsfull tycker du skolan är för dig?								
Mycket meningsfull	15,0	29,3	29,5	***	29,8	30,6	35,9	**
Ganska meningsfull	48,8	41,4	52,0		45,7	50,0	54,3	
Inte särskilt meningsfull	25,0	20,7	15,7		21,3	12,0	8,4	
Inte alls meningsfull	11,3	8,6	2,8		3,2	7,4	1,4	

+ p<0.10; * p<0.05; ** p<0.01; *** p<0.001.

Ja, bilden liknar mycket den som framträdde i högstadiet. Förtroendet för såväl lärare som kurator är högst bland de som har förtroende för bägge föräldrar och lägst bland de som inte har förtroende för någon förälder. Gruppen som endast har förtroende för en förälder ligger någonstans mitt emellan. Förekomst av mer omfattande skolk är lägst bland dem som har förtroende för bägge föräldrar, medan skillnaden mellan de båda andra grupperna inte är så stor.

Ett motsvarande mönster framträder även om vi ser till hur många som inte tycker att skolan är meningsfull. Det är betydligt färre som tycker detta bland de som har förtroende för bägge föräldrar och något fler bland de som inte har förtroende för någon förälder än bland de som endast har förtroende för en förälder.

En intressant fråga är om de skillnader vi finner när det gäller förtroende för skolpersonal har förändrats över tid. Med tanke på att lärarna här spelar störst roll koncentreras analyserna till att studera förtroende för lärare. Frågan kring detta har funnits med i enkäterna sedan studierna år 1994. Fram till 2018 var frågan om förtroende för föräldrar inte uppdelat mellan mamma och pappa utan hade formulerats som egen förälder/föräldrar. Detta innebär att vi endast kan jämföra de som inte har förtroende för någon förälder med dem som har förtroende för minst en förälder.

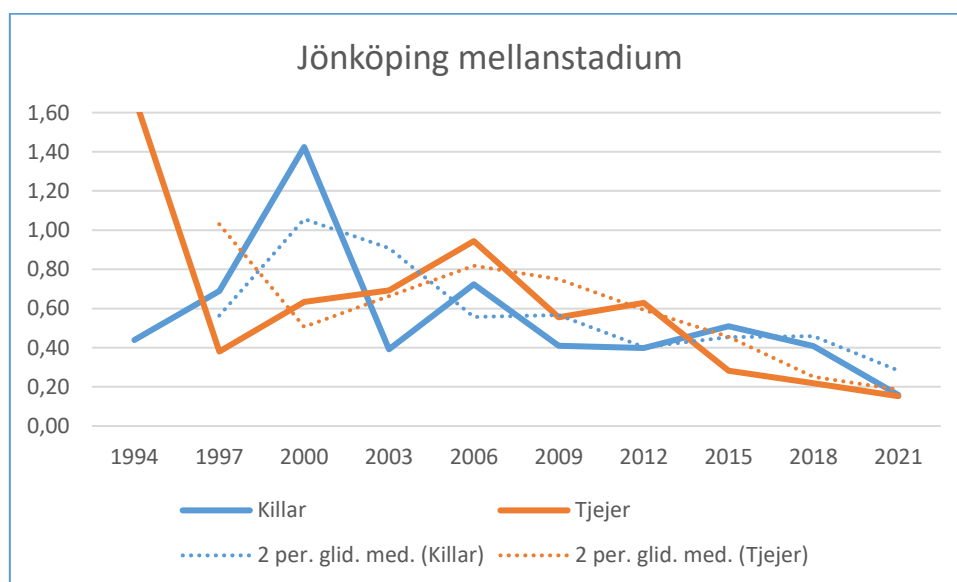
Vi börjar med att redovisa hur förtroendet för lärare i relation till förtroende för föräldrar varierat över tid i mellanstadiet.

Tabell 29. Mellanstadiet. Förtroende för lärare i relation till förtroende för föräldrar – ingen mot minst en – efter kön och undersökningsår. Andelar (%).

År	Förtroende för föräldrar					
	Ingen	Killar Minst en	Sign. nivå	Ingen	Tjejer Minst en	Sign. nivå
1994	13,3	30,3		40,0	23,8	
1997	18,8	27,3		11,8	31,0	
2000	50,0	35,1		20,0	31,6	
2003	26,5	67,8	***	44,4	64,2	***
2006	50,0	69,1	+	62,5	66,2	
2009	34,6	84,4	***	41,9	75,5	***
2012	31,9	80,2	***	50,0	79,5	**
2015	37,7	74,0	***	20,4	72,1	***
2018	28,6	70,1	***	16,7	76,2	***
2021	10,9	68,8	***	10,7	70,3	***

+ p<0.10; * p<0.05; ** p<0.01; *** p<0.001

Värdena – speciellt för dem som inte har förtroende för någon förälder – varierar kraftigt mellan de olika åren. För att få en klarare bild av hur de båda grupperna skiljer sig när det gäller förtroende för lärare arbetar vi därför med kvoten mellan andelen som har förtroende för lärare bland de som inte har förtroende för någon förälder och de som har förtroende för minst en. Dessa värden presenteras nedan i diagram 7. För att få en tydligare bild av förändringarna har en trestegs trendlinje (2 per. glid. med.) lagts in i diagrammet.

Diagram 7. Mellanstadiet. Kvoten mellan andel som förtroende för lärare bland de som inte har förtroende för någon förälder och de som har förtroende för minst en förälder efter kön och undersökningsår.

I början av den studerade perioden pendlar värdena men från 2006 och framåt blir värdena mer stabila. Bland tjejer tycks kvoten – d.v.s. skillnaden mellan de båda grupperna när det gäller hur många som har förtroende för lärare – ha minskat mer kontinuerligt från 2006 och framåt. Bland killar tycks vi främst ha en stark nedgång under perioden 2000-2012 Alla dessa

förändringar innebär att det är allt färre bland de som inte har förtroende för någon förälder som har förtroende för lärare i relation till hur det är bland de som har förtroende för minst en förälder. Detta innebär givetvis att deras alternativa nätverk – relationen till lärare - i skolan försämrats över tid.

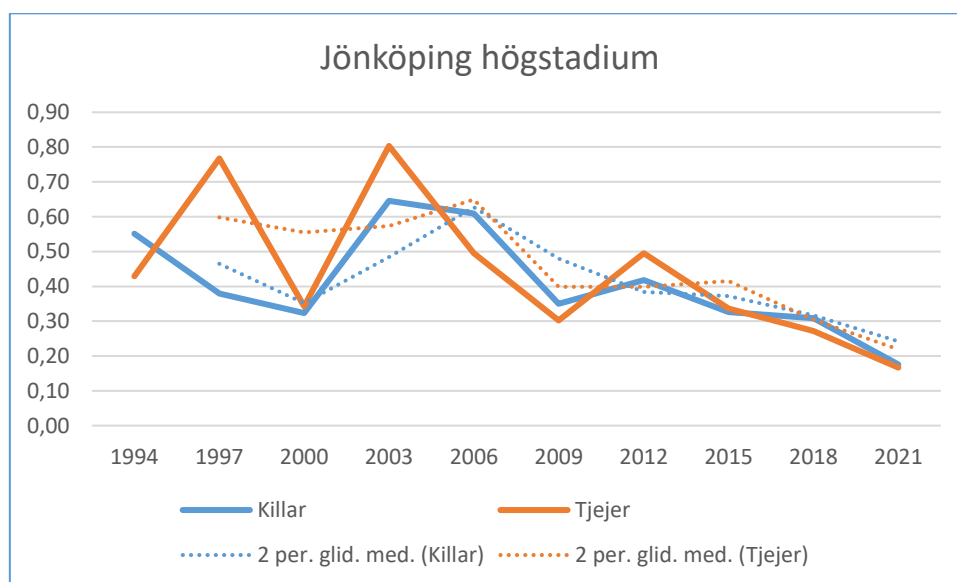
Hur ser det då ut i högstadiet?

Tabell 30. Högstadiet. Förtroende för lärare i relation till förtroende för föräldrar – ingen mot minst en – efter kön och undersökningsår. Andelar (%).

År	Förtroende för föräldrar					
	Ingen	Killar Minst en	Sign. nivå	Ingen	Tjejer Minst en	Sign. nivå
1994	8,1	14,7		5,7	13,3	
1997	9,1	24,0	*	12,2	15,9	
2000	7,7	23,8	+	7,3	21,3	*
2003	34,8	53,9	**	29,0	36,1	
2006	30,2	49,6	**	21,1	42,6	***
2009	22,3	63,7	***	15,3	50,6	***
2012	22,4	53,6	***	19,6	39,6	***
2015	20,2	62,0	***	17,4	51,8	***
2018	19,8	64,2	***	14,9	54,9	***
2021	10,4	59,2	***	8,7	52,2	***

+ p<0.10; * p<0.05; ** p<0.01; *** p<0.001

För att få en klarare bild av hur de båda grupperna skiljer sig när det gäller förtroende för lärare arbetar vi – liksom i mellanstadiet - med kvoten mellan andelen som har förtroende för lärare bland de som inte har förtroende för någon förälder och de som har förtroende för minst en. Dessa värden presenteras nedan i diagram 8. För att få en tydligare bild av förändringarna har en trestegs trendlinje lagts in i diagrammet.

Diagram 8. Högstadiet. Kvoten mellan andel som förtroende för lärare bland dem som inte har förtroende för någon förälder och de som har förtroende för minst en förälder efter kön och undersökningsår.

Även i detta fall pendlar värdena mycket i början av perioden början av den studerade perioden men från 2006 och framåt blir värdena mer stabila. Både bland killar och tjejer tycks det

efter 2006 ha skett en likartad nedgång, vilket innebär att det efter detta blivit allt färre bland de som inte har förtroende för någon förälder som har förtroende för lärare i relation till hur det är bland de som har förtroende för minst en förälder. Detta innebär givetvis att deras alternativa nätverk i skolan försämrats över tid.

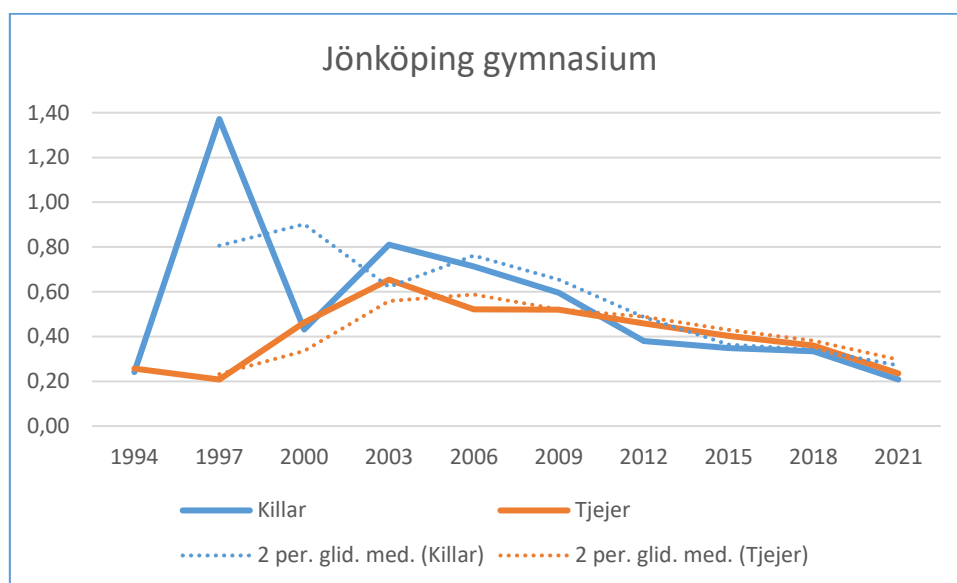
Hur ser det då ut i gymnasiet?

Tabell 30. Gymnasiet. Förtroende för lärare i relation till förtroende för föräldrar – ingen mot minst en – efter kön och undersökningsår. Andelar (%).

År	Förtroende för föräldrar					
	Ingen	Killar Minst en	Sign. nivå	Ingen	Tjejer Minst en	Sign. nivå
1994	4,7	19,5	*	4,2	16,4	
1997	27,3	19,9		3,2	15,4	+
2000	7,9	18,3		5,7	12,3	
2003	33,3	41,1		20,6	31,5	+
2006	27,4	38,4	*	17,0	32,6	**
2009	29,3	49,2	***	21,7	41,7	**
2012	21,7	57,1	***	20,7	45,2	***
2015	18,1	52,0	***	15,5	38,5	***
2018	21,9	65,6	***	21,7	60,4	***
2021	9,5	45,7	***	10,7	45,6	***

+ p<0.10; * p<0.05; ** p<0.01; *** p<0.001

Liksom i de båda andra stadierna studerar vi kvoten mellan andelen som har förtroende för lärare bland dem som inte har förtroende för någon förälder och de som har förtroende för minst en. Dessa värden presenteras nedan i diagram 9. För att få en tydligare bild av förändringarna har en trestegs trendlinje lagts in i diagrammet.

Diagram 9. Gymnasiet. Kvoten mellan andel som förtroende för lärare bland de som inte har förtroende för någon förälder och de som har förtroende för minst en förälder efter kön och undersökningsår.

I början av perioden – fram till 2006 skiljer sig bilden mellan killar och tjejer men efter detta ser den mer likartad ut. Både bland killar och tjejer har kvoten sjunkit, vilket innebär att det relativt sett blivit allt färre bland de som inte har förtroende för någon förälder som har förtroende för lärare i relation till hur det är bland de som har förtroende för minst en förälder. Detta innebär givetvis att deras alternativa nätverk i skolan försämrats över tid även i gymnasiet. Det är inte ovanligt att man i litteraturen tar upp kontakt med lärare som en kompensation för sämre kontakter med föräldrar. Samtidigt nämns ofta i skoldebatten att lärare fått allt mindre tid för att hålla kontakt med enskilda elever. Som vi redan konstaterat är det tveksamt om man mer allmänt kan säga att bra kontakter med lärare kan kompensera för dåliga med föräldrar även om detta kan gälla i vissa fall. Barn och ungdomar som inte har förtroende för bägge föräldrar har i klart lägre utsträckning förtroende för lärare. Ser vi till utvecklingen över tid har denna skillnad förstärkts, i varje fall från 2006 och framåt. Relativt sett har det blivit allt färre bland de som inte har förtroende för bägge föräldrar som har förtroende för lärare.

Nätverk bland andra vuxna

I frågan kring vilka personer barnen/ungdomarna har förtroende för ingår även äldre vuxna släktingar, en rad personer inom olika fritidsaktiviteter liksom polis samt i högstadiet fältare och personal på ungdomsmottagningar. Det är naturligtvis av intresse att se i vilken utsträckning de som inte har förtroende för föräldrar har förtroende för någon i dessa olika personalgrupper.

Vi börjar med att se hur det ser ut i mellanstadiet.

Tabell 32. Jönköping mellanstadium. Förtroende för olika vuxna i relation till förtroende för föräldrar. Andel (%) efter kön.

Förtroende för	Förtroende för föräldrar							
	Killar				Tjejer			
	Ingen	En	Båda	Sign. nivå	Ingen	En	Båda	Sign. nivå
<i>Mormor/morfar eller farmor/farfar eller någon annan äldre släkting</i>								
Ja	4	47	74	***	2	51	75	***
<i>Någon idrottsledare/föreningsledare</i>								
Ja	2	24	46	***	2	22	34	***
<i>Någon kompis föräldrar</i>								
Ja	7	24	44	***	2	24	35	***
<i>Någon polis</i>								
Ja	2	6	41	***	2	24	29	***
<i>Någon fritidsledare på fritidsgård</i>								
Ja	4	24	28	**	0	11	18	**
<i>Någon bibliotekarie</i>								
Ja	2	6	13	*	4	8	9	
<i>Någon lärare i kulturskolan</i>								
Ja	4	12	13		0	5	12	**

+ p<0.10; * p<0.05; ** p<0.01; *** p<0.001.

I samtliga fall finner vi att barn som har förtroende för bägge föräldrar i högst utsträckning också har förtroende till personer i alla de olika grupperna. Lika tydligt framträder att de som saknar förtroende till någon förälder också mycket sällan har förtroende till någon annan vuxen. Situation för de som endast har förtroende till en förälder är något bättre men tveklöst är förtroendet till andra vuxna lägre även i denna grupp än bland de som har förtroende för bägge föräldrar.

Hur ser det då ut i högstadiet?

Tabell 33. Jönköping högstadium. Förtroende för olika vuxna i relation till förtroende för föräldrar. Andel (%) efter kön.

Förtroende för	Förtroende för föräldrar							
	Killar				Tjejer			
	Ingen	En	Båda	Sign. nivå	Ingen	En	Båda	Sign. nivå
<i>Mormor/morfar eller farmor/farfar eller någon annan äldre släkting</i>								
Ja	1	21	49	***	6	18	54	***
<i>Någon kompis föräldrar</i>								
Ja	7	6	29	***	17	16	35	***
<i>Någon idrottsledare/föreningsledare</i>								
Ja	4	6	24	***	2	5	23	***
<i>Någon polis</i>								
Ja	2	9	17	***	1	5	11	***
<i>Någon fritidsledare på fritidsgård</i>								
Ja	0	9	12	***	2	6	5	
<i>Personal på ungdomsmottagning</i>								
Ja	3	0	7	*	0	11	9	**
<i>Någon lärare i kulturskolan</i>								
Ja	1	3	8	**	1	4	6	*
<i>Någon fältare</i>								
Ja	1	3	7	**	1	4	3	
<i>Någon bibliotekarie</i>								
Ja	1	0	5	*	0	1	2	+

+ p<0.10; * p<0.05; ** p<0.01; *** p<0.001.

Ja, mönstret är det samma. Endast få av de som saknar förtroende till någon förälder har förtroende till någon annan vuxen. Situationen är något bättre bland de som endast har förtroende för en förälder, men i många fall har även dessa ett lågt förtroende för andra vuxna. Starkast förtroende för andra vuxna finner vi genomgående bland dem som har förtroende för bägge föräldrar.

Tabell 34. Jönköping gymnasium. Förtroende för olika vuxna i relation till förtroende för föräldrar. Andel (%) efter kön.

Förtroende för	Förtroende för föräldrar							
	Killar				Tjejer			
	Ingen	En	Båda	Sign. nivå	Ingen	En	Båda	Sign. nivå
<i>Mormor/morfar eller farmor/farfar eller någon annan äldre släkting</i>								
Ja	3	26	38	***	8	21	47	***
<i>Någon kompis föräldrar</i>								
Ja	2	19	26	***	8	20	29	
<i>Någon idrottsledare/föreningsledare</i>								
Ja	2	7	17	***	2	7	17	***
<i>Någon polis</i>								
Ja	2	14	12	**	4	4	9	*
<i>Personal på ungdomsmottagning</i>								
Ja	0	0	4	*	9	11	15	+
<i>Någon fritidsledare på fritidsgård</i>								
Ja	2	2	5		1	2	2	
<i>Någon fältare</i>								
Ja	2	2	4		0	5	2	
<i>Någon lärare i kulturskolan</i>								
Ja	2	0	2		0	2	4	*
<i>Någon bibliotekarie</i>								
Ja	2	0	2		0	1	2	

+ p<0.10; * p<0.05; ** p<0.01; *** p<0.001.

Mönstret är detsamma som i de båda andra stadierna. Det är mycket ovanligt att ungdomar som saknar förtroende för någon förälder har förtroende för någon av de vuxna som finns med i frågan. Situationen bland dem som endast har förtroende för en förälder är bättre men fortfarande gäller att deras nätverk är sämre än bland dem som har förtroende för bägge föräldrar. I samtliga fall har de som har förtroende för bägge föräldrar det klart starkaste nätverket.

Sammanfattning och diskussion

Analyserna av vad som främst förklarar barns och ungdomars levnadsvillkor som presenterats visar ofta att förtroende för föräldrar har en viktig inverkan. Detta påverkar matvanor, nyttjande av alkohol, hur man upplever skolsituationen liksom hälsosituationen. Ofta har det även en påverkan på barns och ungdomars fritidssituation, t.ex. i vilken utsträckning eleverna nyttjar det fritidsutbud som får huvuddelen av det offentliga stödet till barns och ungdomars fritidsverksamheter liksom hur nöjda barn är med sin fritid. Detta innebär att det är av speciellt intresse att jämföra de som har förtroende för bägge sina föräldrar med övriga. Även om en majoritet har förtroende för bägge föräldrar finns det ett betydande antal som inte har detta.

Urvalet i Jönköping liksom i andra kommuner som studerats inom Ung livsstil har genomförts genom ett slutmässigt stratifierat urval¹². Liksom i andra studier som genomförts inom Ung livsstil ingår både kommunala skolor och friskolor i urvalet. Detta innebär att resultaten kan ses som representativa för alla elever – utom de som går i anpassad skola - i hela kommunen. Sammantaget har 6 489 elever från mellan- och högstadiet samt gymnasiet besvarat enkäterna. Bortfallet består av elever som av olika skäl inte varit närvarande vid den lektion då enkäterna besvarades.

Andelen som har förtroende för bägge föräldrar är klart högre i mellanstadiet än i de båda högre stadierna. Både andelen som inte har förtroende för någon förälder eller endast för en förälder är också lägst i detta stadium. Genomgående gäller att det är färre bland tjejerna som uppger att de har förtroende för bägge föräldrar. Dessa könsskillnader kan återföras till att det är vanligare att tjejer uppger att de endast har förtroende för en förälder medan könsskillnaden är ganska begränsad om vi ser till hur många som inte har förtroende för någon förälder. Eftersom frågan kring förtroende för föräldrar funnits med från 1994 och framåt - dock fram till 2018 utan att skilja mellan mamma och pappa¹³ - är det möjligt att studera hur förtroendet för föräldrar förändrats under en lång tid. Ser vi till den samlade bilden kan vi notera att andelen som inte har förtroende för någon förälder ökar från 1994 till 2015, för att därefter sjunka. Samtidigt är det viktigt att notera att andelen i samtliga fall ligger högre 2021 än 2018.

En jämförelse med resultat från undersökningar i andra kommuner som gjorts inom *Ung livsstil* visar att förtroendet för föräldrar i både högstadiet och gymnasiet är lågt i Jönköping. Andelen som inte har förtroende för någon förälder ligger långt över genomsnittet och andelen som har förtroende för bägge föräldrar långt under. Däremot ligger andelen som endast har förtroende för en förälder inte så långt från genomsnittet.

I rapporten har vi även studerat hur barnens och ungdomarnas sociala bakgrund direkt påverkar förtroendet för föräldrar. Detta kan ses som en utgångspunkt för att få en bild av inom vilka grupper förtroendet för föräldrar är lågt och därmed utgöra ett visst underlag för att söka identifiera de som inte har förtroende för bägge föräldrar. Inte speciellt förvånande framträder en klar koppling till familjesammansättning. Andelen barn och ungdomar som inte har förtroende för någon förälder är lägre bland de som bor med bägge föräldrar än i de flesta andra grupper. Samtidigt skall vi inte glömma bort att de flesta bor med bägge föräldrar så ser man till antalet som saknar förtroende för någon förälder finns det ett flertal även bland de som bor med bägge föräldrar. Om vi jämför de tre övriga större familjegrupperna finner vi en klar

---

¹² En detaljerad bild av hur urvalen gått till presenteras i huvudrapporten

¹³ Alternativet har formulerats som *egen förälder/föräldrar*

överrepresentation – eller i varje fall tecken på en sådan - ibland de som bor med en ensamstående mamma mest framträdande i gymnasiet. Bland de växelvis boende tycks gruppen i första hand vara överrepresenterad bland killar i mellanstadiet och gymnasiet.

Övriga bakgrundsfaktorer spelar – efter kontroll för familjesammansättning – en mer marginell roll, men det finns vissa kopplingar till svensk/utländsk bakgrund. Gruppen som saknar förtroende för någon förälder tycks vara överrepresenterad bland andra generationens invandrarkillar i mellanstadiet och andra generationens invandrantjejer i gymnasiet. Det finns också en indikation på att de skulle vara överrepresenterade bland första generationens invandrarkillar i högstadiet.

Skillnaderna mellan olika LSG-områden framstår som begränsade vilket tyder på att problematiken med barn och ungdomar som saknar förtroende för någon förälder är utbredd över hela kommunen. Bland killar i mellanstadiet framträder dock två områden – Bankeryd samt Gränna – där de tycks vara överrepresenterade.

Ser vi till områdenas socioekonomiska status kan vi konstatera att det både i högstadiet och gymnasiet framträder tydliga skillnader mellan de tre områdestyperna medan skillnaden är mindre i mellanstadiet. Ungdomar som bor i höginkomstområden uppger i högre utsträckning att de har förtroende för bägge föräldrar, ungdomar från låginkomstområden mindre ofta att de har det. Bland killarna i högstadiet är dock skillnaderna liksom bland mellanstadieeleverna ganska små.

En viktig fråga är ju hur övriga nätverk, bland kamrater, i skolan och bland andra vuxna ser ut. I viss utsträckning skulle detta ju kunna vara en kompensation för sämre relationer med föräldrar. Ser vi till kamratnätverket är detta klart starkast bland de som har förtroende för bägge föräldrar och sämst bland de som inte har förtroende för någon förälder. En analys av förändringar över tid tyder på att dessa skillnader har ökat över tid.

Analyserna av nätverket i skolan ger också en liknande bild. Bäst är detta bland de som har förtroende för bägge föräldrar, sämst bland de som inte har förtroende för någon förälder. En analys av utvecklingen när det gäller förtroende för lärare- vilket får sägas ha en viktig roll i skolnätverket – att skillnaderna relativt sett har ökat över tid.

Samma skillnader framträder även om vi ser till förtroende för andra vuxna. Bäst är nätverket bland de som har förtroende för bägge föräldrar, sämst bland de som inte har förtroende för någon förälder. Speciellt kan man notera att det nästan inte alls finns något sådant nätverk bland de som inte har förtroende för någon förälder.

Sammanfattningsvis måste vi konstatera att många av de som inte har förtroende för bägge föräldrar ofta är socialt isolerade. Deras kamrat- liksom deras skolnätverk är svagt och de har inga andra vuxna de har goda kontakter med. Såväl kamratnätverk som nätverket i skolan för denna grupp har försämrats över tid vilket pekar mot att gruppen har blivit ännu mer isolerad. Det är viktigt att observera att gruppen inte är liten, den omfattar cirka 10 % av mellanstadieeleverna och 20 % av eleverna i högstadiet och gymnasiet

Litteraturlista

Blomdahl/Elofsson (2007). *Hur många motionerar/idrottare för lite och vilka är dom?* Stockholms universitet: Institutionen för socialt arbete, Stockholm stad: Idrottsförvaltningen, forskningsenheten.

Blomdahl, Elofsson. *Ung livsstil i Jönköping 1994-2022.*

Blomdahl U, Elofsson S, Bergmark K. *Ung livsstil Malmö, 2021. En studie om levnadsvillkor, delaktighet och preferenser i åldersgruppen 10-19 år,* Ung livsstil, Malmö stad, 2021. [www.malmo.se/sa-arbetar-vi-med./Barn-och-ungas-fritid/Ung-livsstil-Malmo.html](http://www.malmo.se/sa-arbetar-vi-med/Barn-och-ungas-fritid/Ung-livsstil-Malmo.html)

Blomdahl U, Elofsson S. *Ung livsstil I Eskilstuna. – En studie i högstadiet om levnadsvillkor, delaktighet och preferenser 2019/2020.* Eskilstuna kommun, kultur- och fritidsförvaltningen. Eskilstuna.se. Ung Livsstil unglivsstil.org

Currie C, Molcho M, Boyce W, Holstein B, Torsheim T, Rickter M. (2008). *Researching health inequalities in adolescents: The development of the Health Behavior in School-Aged Children (HBSC) Family Affluence Scale.* *Social Science & Medicine* 66(2008); 1 429-1 436.

Lundahl A (1971) *Fritid och rekreation. Socioekonomiska grupper, utbildning och tillgång till kontantmarginal.* Låginkomstutredningen.

SCB (2003) *Fritid 1976-2002.* Rapport 103.